

független szemle

SZERKESZTI: DÉNES BÉLA

SANDOR KALMAN:

Artatlanok. (Regényrészlet.)

HERCZEG ISTVAN:

A magyar ellenzéki politika bünei.

TOLDALAGHY PAL:

Koraósszel a szőlőhegyen. (Vers.)

REMENYIK ZSIGMOND:

Rongy és palást. (Válaszlevél.)

RONAI MIHALY ANDRÁS:

A dalnok búja. (Vers.)

ENCZI ENDRE:

Szoba-konyha. (Novella.)

STEFAN ZWEIG:

Provencei tavasz. (Ütleírás.)

JÉKELY ZOLTAN:

Eltűnik egy világ. (Vers.)

ZELK ZOLTAN:

Melankólia. (Vers.)

HORT DEZSŐ:

Előszó az „Új szocializmust”-hoz.

TAMÁS SARI:

Vers.

ERDŐS JENŐ:

Parasztélet Rendje.

MURÁNYI-KOVÁCS ENDRE:

Könyvek között.

HALMOS BÉLA:

Középeurópai tájszervezés. (Bef. közl.)

IRODALOM:

g. margit: Essad bey: Mohamed.
— Vajda Henrik: Rabener: Mert
ember voltam. — Débé: Gergely
Márta: Én, Máthé Erzsébet. —
ej: Balogh Károly: Madáchi az
ember és a költő.

SZINHAZ:

Dénes Béla, László István beszámolói. — Murányi-Kovács: Nagy Etel táncmatinéja. — Nádass József: Néhány korszerű színdarabról.

III. évfolyam, 3—4. (24.) szám.

Felelős szerkesztő és kiadó:

DÉNES BÉLA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Megjelenik 10-szer évente.

V., Balaton u. 2.

Kapható könyvkereskedésekben, a pályaudvarok s szállodák Ibusz pavillonjaiban

Tel.: 10-3-80. — Postatak. sz.: 51202.

Előfizetési árak: Egy évre öt pengő. — Négy illetményköttel 16 pengő.

Vállalatoknak, illetményköttel együtt 35 pengő. Külföldre a belföldi árak kétszerese.

Az eddigi két illetménykötet: M. Gold: Zsidók, ha nincs pénzük. — Essad bey: Mohamed.

Következő számunk megjelenik: július közepén.

Vidéki terjesztő: Central, orsz. hírlap és könyvterj. váll. Nagymező u. 68.

Csehszlovákiában: Novitas, Bratislava, Dlhá u. 15.

Romániában: Polyglott, Cluj. Str. Matia 1. — Engedélyezve 1779/934. sz. alatt.

Palesztinában: Sifria Ungarit, Tel-Aviv. Rachov Allenby 116.

Délamerikában: Agencia Intern. de Diarios. Alejandro Barna. Buenos-Aires.

Elly Scherer, Sao-Paulo. Rua Vicente Prado 15.

A 2 vasuti állomással is bíró, Siófoktól rövid sétányira fekvő

Balatonszéplak

fürdőtelep számtalan előnyét, gyönyörű fekvését, kultúralt-ságát és szépségét nem csak Hazánkban, de határainkon túl is ismerik és ezért vettek itten tömegesen villatelleket.

Fürdőtelepünket a nagyközönség kiváló tulajdonságai miatt a Balaton Lidójának tekinti.

Ajánljuk a még meglevő villatelleinket olcsó ár és kedvező fizetési feltételek mellett.

Bővebbet: Parcellázási Iroda Központja

Budapest, VI., Teréz - körut 26. sz.

A HUNGÁRIA STRAND VENDÉGLŐJE mindent nyújt
Önök!

Zene, tánc, jókedv, izletes ételek, italok, menürendszer, filléres árak, házhoz szállítás.
ÚJ SZAKAVATOTT VEZETÉS! FIGYELMES KISZOLGALÁS!

SÁNDOR KÁLMÁN: ÁRTATLANOK

(Regényrészlet.)

A szoba ajtaján valaki éppen csak félfordulattal fordította el a kulesot. Gyilkosság ez? A padlóba már beleharapott a tűz, az ajtóba már beleharapott a tűz, a szekrénybe már beleharapott a tűz, ég a szekrény, ég a padló, ég az ajtó.

Ég a ház.

Az ablakokon vasrácsok, az üveg mögül tűz süt ki a hóra, a dombról bükkök várják, hogy a vörös szájak belemarjanak a magányos ház tetejébe is. Az erdő mögött falu lakzik, egy alvó kislíú felsikolt az egyik házban s a faluszéli gyár udvarán roppanó léptekkel jár a hóban az éjjeliőr.

Mindez messze van. Bükkfák és az alvász zsíros nyújtózása mögött. Kain füstje magányosan tekereg az égnek, az egyik szobában parázsló rongy bűzével ég már az ágy, sietve hagyta el valaki és most homorú körvonalait a fehér ágyneműben tátott szájjal harapdálja a tűz. A szobában szerteszét könyvek, ruhák, az egyik szék alatt egy pár férfi lakkeipő gondosan felsámfázva, sárga állványon pohár víz éjjelre s a párnán egy Arlen nevű angol író regénye ég. Az olvasójelet a 236-ik oldalra tette valaki, de ennek már nincs sok értelme.

A férfi szobája ez. A sublód fiókjában a hőmérő higánya elhagyta a 42 fokot és most az üveg elpattanására vár, hogy felszabadultan ömöljön szét a fehérenemű, galérok és harisnyák között. Az asztalon virág, a függönyök selyme még ép, vörös kigyók tekerőznek az ágy alatt, a szekrény alatt, a ház alatt, a láng az ajtó zárát eszi most körül, melyben valaki éppen csak félkörrel fordította el a kulesot, egy belső falépesőn roppanó lábbal fokként mászik fel a tűz a padlásszobába, ahol filmek, üvegek, ládák, előhívók, cellulózeszalagok az anyag egykedvű kajánságával várják a felszabadulás hejhujáját.

A háznak három szobája van, a bér olcsó, a cseléd a faluban alszik ezen az éjszakán, az asztalon pálinkásüveg virraszt, ki kapirgál a másik szoba ajtaján?

Füst, fojtó füst, roppan a fa, a bezárt szobában egy asztalon egy lezárt levél. A levelet női kéz címezte meg, odavetett állóírással.

Az íróasztalon könyvek között egy sztetoszkóp hallgatja az éjszaka és a tűz szívhangjait s a fal mellett preparált esontváz

gubbaszt. Havas éjszaka fehér villódzása hiába verekszik a tűz vörös esíkjával, tükkör előtt parfömös üvegek, arckrémek és szeszek, egy női keztyű hanyagul odavetve, vörös fényben magasralobbannak a fekete árnyékok a falon, a esontváz tűzárnyéka a falon, volt ember árnyéka a falon, minden él most, mert minden ügyis rövidesen meghal még ezen az éjszakán, nő szobája ez, orvos szobája ez, volt ember árnyéka libbenő táncba kezd a falon, kettős jelentősége van most mindennek. A tűz és a halál.

A frissen vetett ágyban ezen az éjszakán nem fekiúdt senki, a füst körülsimogatja a dolgokat, a tűz vándorol és engedelmese árnyékokat mozgat, kit ölelték ebben az ágyban, halványarcú, fehérbőrű nő sovány teste vonaglott-e benne, vagy gömbölyűmellű asszony tárta szét a párosodás alázatával karjait, elfelejtett, elmúlt élet küszöbén állunk ebben a szobában s az asztal lapján fellobban a láng, a levél sarka sárga fényvel ég, a levelet soha nem fogja most már elolvastni senki, szerelmeslevél? vagy egyszerűen csak közölni akar benne valaki valamit? A betűvetés mesteriségét hatéves korában kezd tanulni az ember, aztán érette válik az ölelés alázatára és a végén betűit megeszi a tűz, barna hamu sem marad papírosából!

Mi lesz azokkal a szavakkal, melyeket nem olvas el soha senki? Ki igazítja lépteinket? Ki kapirgál és vinnyog a szobában az ajtó előtt? A halál a kozmikus dolgok retentő egykedvűségével kapaszkodik be a szobába, melynek bezárt ajtaja előtt felborzolt szőrrel vinnyog, hörög és futkároz egy barna kutya.

Öreg, foghíjjas jószág, az arca ősz, testének jobboldalán púp, körmei koppannak az ajtón, köhög és furesa grímaszokat csinál. A kutya lelkéhez semmi közünk. Neve Pista.

A tűz jön előre, a kutya lassan hátrál a sarokig, percek múlnak, vagy félórák, púpos, öreg eb köhög a sarokban, szemefehérje kifordul, nyelve lóg, fekete száján hab csorog, teste összerándul, gyorsan liheg. A tűz nem tudja a kutya nevét, a padló végig ég már, pernye szállong, bútorok dőlnek, égett toll repül a vánkosokból szerteszét, ki tanította a kutyát alá, atra? Ime most hátsólálára áll a sarokban, első lábai mellére lóg

nak, emberhez könyörgött hajdan így, osztor és bot tanított alázatra, vagy a cukor! Meddig bírja a kutya kétlábon? Mióta áll így! És a halálfélelemben miért nem fárad ki az ember és az állat! A tűz nem szól egy szót sem, nem mondja hogy kérj szépen, azt sem, hogy ne kérj, bonyolódott hűsösöm őrvjngő lázadással kaffog maga körül, égő szőrei körül, aztán, mint halalraszánt merénylő lángek középbé rehan.

Fal dől, bútor ernyedten széthull, ablak pendülve reped a hőségben, odakinn a má-

sik szobában a tűz már felért a lépcsőn és most őrvjngő rohammal a cellulózéra veti magát, vakító fehér fény lobbán, a tető dördülve beszakad, egy bezárt ajtó alázatosan a földre fekszik. Az ajtó zára arra való, hogy az ember elrejtőzzön.

*

A dombon, a hóban üszülő halántékú sötétruhás fiatal férfi áll. Tűz vörösen világít, ninesenek rejtelmek, törvények igazítják lépteinket. Egy félfordulat a kulcstal. Gyilkosság ez?

JOHANN RABENER: Mert ember voltam. (Nova kiadás, 1935.) Regény az irodalom és a ponyva határmegyéjén, amelyben az olvasók minden rétege megkapja a magáét, illetve az olvasók minden rétege ki lesz elégitve. A megfelelő példányszám tehát, amely biztosítja a kiadás rentabilitását, eleve garantálva van. „Őn az utolsó oldalig nem fogja tudni abbahagyni az olvasást!” A pubertás nyavalyáival kínlódó diákok ugyanúgy az onania kielégültségével tehetik majd le a kezük-ből a könyvet, mint a bridge-szalónok „intellektueljei”, akik mindig elolvassák az utolsó két hét aktuális jónak tartott könyvét és Einsteinól—Freudig mindenről egyforma hozzáértéssel tudnak — csevegni.

A „meg nem értett asszony”-tól az „intellektuel gígló”-ig minden kellék megvan ebben a regényben, ami az utolsó 25 év német regényirodalmának lomtárában fellelhető volt. Az eklekticizmus nem hiba, de a kritika nélküli eklektikusság egyrészt bűn, másrészt pedig nevelés és Rabener nem bizonyult jó kritikusnak, ami a válogatást illeti. Mindent felhasznál, de nem abból, amit látott, hanem abból — amit olvasott. Ahogy figuráinak családfáját ki lehet mutatni a Budenbrook-háztól, az Etzel Andergast-on keresztül a Fabian-ig, ugyanúgy meg lehet találni a formaforrásait is Thomas Mann-tól Kästner-ig.

Az alakok elriasztó tömegét vonultatja fel és miután nem bízik az önmaga ábrázolóképességében — vagy az olvasó intelligenciájában — az ember úgy érzi magát, mintha egy panoptikum viaszfigurái között járna, mert mindegyik mellőzött ott lóg szembeötölő nagy betűkkel a magyarító tábla: „A minden morális gátlástól megszabadult gangster”, „Az önmaga zsidóságának tudatától szabadulni nem tudó intellektuel”, „Az alkotó művész, akinek csak a Mű fontos” és így tovább a papírmassé „típusok” egész hadsergét, melyek az élet látszatával sem bírnak.

„Mert ember voltam”: — mondja Rabener. Ha ez önmagában elegendő jogcím lenne a regényírásra, akkor Európában cirka 450 mil-

ió ember írna regényt. Rabener mintha nem gondolt volna elődeire, akik azonkívül, hogy szintén emberek voltak, rendelkeztek azzal a képességgel, hogy embereket sorsokat tudtak formálni és teremteni. Ha Rabener csak egy pillanatig gondolt volna erre, ha az írói önkritika egyetlen páránya meg lett volna benne, úgy ez a regénynek nevezett valami, soha nem látott volna napvilágot.

Még egy pár sort a fordításról, ami iskolapédájá lehetne annak a felelőtlen fércomunkának, amellyel az utóbbi időben oly gyakran találkozunk. A magyar prózafordítások hitelét valaha olyan nevek garantálták, mint Benedek Marcel, G. Beke Margit, Turóczy-Trosztler József, Schöpflin Aladár, hogy csak néhányat említsünk. A kiadóknak a maguk érdekében is ügyelniük kellene, hogy az ilyen konfekciómunkák ne rontsák le a magyar fordítások hitelét.

Vajda Henrik.

GERGELY MÁRTA: Én, Máthé Erzsébet. (Pantheon kiadás.) Gergely Márta nagy ígéretként robbant be tavaly a magyar irodalomba. Sajnos, második regénye már korántsem kelt a kritikusban olyan lelkesedést, mint az első. Az a bizonyos naív, üde és megvesztegető mesélő hang itt már nem bírja leplezni a koncepció fogyatékosságait, az alap gondolat kisérészerű rajzát és az igazi, tényleges problémák mellett szinte vakmerő elsiklást, melynek eredménye az a zsákucca, melybe írónk s regényének alakjai állandóan ténferegnek. De mindennek ellenére: Gergely Márta tehetséges és a tehetség kötelez. Kötेलzi még a Mikszáth-díjas írónőt is: tanuljon és lásson! Őszintén szeretnők látni, hogy tavalyi lelkesedésünk nem volt hiábavaló s hogy mindez még csak próbálgatás Gergely Márta nekilendülő pályáján. — Ugyancsak a Pantheon hozta ki, nyilvánvalóan a filmsiker hatására Pinchon: Viva Villa című regényét. A regény a filmnél sokkal jobb. Fordulatos, izgalmas és bevilágít egy számunkra jobbára ismeretlen ország és nép történetébe. A fordítás jól sikerült. **débé.**

A MAGYAR ELLENZÉKI POLITIKA BŰNEI

Írta: HERCZEG ISTVÁN

A közfelfogás azt tartja, hogy egy ország vagy egy nép sorsáért egyedül a kormány és annak támogatói felelősek. Ez a beállítás teljesen téves. Az ellenzéknek ugyanúgy részt kell vállalnia a történelem előtti eszmei felelősségből, mint az uralkodó pártnak. Nem igaz az, hogy az ellenzék nem gyakorolhat semmiféle befolyást egy ország irányítására; ez csak akkor áll, ha az *ellenzéki politika ingatag, széthúzó, invenciónélküli, lusta és tehetetlen*. Ott, ahol a parlamentarizmus lejárta magát, nagyrészt éppen az ellenzéki politikának ezek a hibái segítették elő a lejárását. Ezért a lejárásért pedig viselni kell a felelősséget annál is inkább, mert a hibák csak addig hibák, amíg az ellenzék saját taktikai szemszögéből szemléljük a dolgot, de rögtön *bűnökké* űnnek, mihelyt az ország szempontjából nézzük.

A háború utáni magyar ellenzéki politika is ebben az értelemben bűnös és az uralkodó rendszerrel együtt felelős azért, hogy a magyar népek mindmáig nem sikerült kivívnia polgári jogait, gazdasági boldogulását, szociális kiegyenlítődsét. Kétségtelen, hogy nehéz időkben kellett volna ez a feladatát teljesítenie; ez a körülmény azonban nem jelenthet egy politika számára feloldozást. A politika értelme éppen az, hogy akár könnyű, akár nehéz körülmények, de mindenképpen az *adottságok* között tudjon utat találni. A magyar ellenzéki politika nem találta meg ezt az utat: immár csaknem tizenhat esztendeje tévelyeg és prédálja azt az erkölcsi erőt, amelyet a felszabadulásra vágyó magyar néprétegektől kapott.

1919-ben kezdődött: a történelmi fejlődés törvénye értelmében a forradalom után az ellenforradalom élcsapata vette kezébe a rombadőlt ország kormánykerekeit. Az akció után jött a reakció és az ellenkező szélsőségre csapta a szétzülelt országot. A baloldali elemek számára egyetlen teendő lett volna: tömörülni és megingathatatlan, szoros egységként venni fel a küzdelmet a reakció hullámaival szemben. Ehelyett azonban a baloldali politika éppen ellenkezőleg, atomjaira bomlott és valami végzetes fásultsággal tűrte, hogy elseperjék az útból. Pedig abban a zavaros, kuszált, kialakulatlan helyzetben, melyben az ellenforradalom első

kormányja, a Friedrich-kabinet kormányzott, nagy, talán döntő irányító ereje is lett volna egy stabil tömörülésnek. Hiszen maga a miniszterelnök jelentette ki akkor; „Én nagyon jól tudom, hogy Magyarországon a kormányzás csakis a liberális pártokkal karöltve történhet. Nagyon sajnálom, hogy a liberális pártok nem tudnak egy erős párttá tömörülni, mert hiszen ez megkönnyítené az én feladatomat is.” Nos, mindennek ellenére sem tudtak tömörülni; bűnös nem tördömséggel vagy talán egymás iránti féltékenységgel eltelve, hagyták magukat defenzívába szorítani. Nem volt egységük, nem volt hitük, nem volt semmiféle országépítő programjuk: természetes, hogy az első és mindeztől utolsó magyar titkos választáson is kisebbségbe kerültek azokkal szemben, akiknek ugyan szintén nem volt országépítő programjuk, de legalább értettek a népszenvédelmek felkorbaesolásához.

Magán az első nemzetgyűlésen két irányban merült ki az ellenzék működése. az atrocitások elleni tiltakozásban és a legitimizmus védelmében. Mindkettő negatív jellegű tevékenység volt és semmiképpen sem alkalmas arra, hogy győzelmet lehessen aratni vele. A jogtalanságok elleni felszólalás kívánt ugyan azokban az időkben bizonyos hősiességet, de a sikerhez a hősiességen felül még más valami is kellett volna: *konceptió*. Az ellenzéki politika tökéletesen nélkülözte ezt a konceptiót. Mintha egyáltalában nem vette volna észre, azt a gyökérig ható változást amelyen az ország keresztléte, a régi monarchia természeténél *közjogi harcát folytatta tovább más síkon ugyan, de azonos jelleggel*. Tiszta ellenzéki kieskedési öncéklétt hadakozott a legitimizmusért, noha tudnia kellett, hogy annak megvalósítása az adott külpolitikai helyzetben bármely kormány számára teljesen lehetetlen. Részletkérdések felett boesátkozott vitába, személyes ügyekbe kapaszkodott, bizonyára csak azért, hogy azt a látzatot adja működésének, mintha valami tartalma is volna. *Kialakulást engedett a közfelfogásban egy olyan képletnek, mely a magyar politikai élet fogalmának teljes összezavarására vezetett. Ez a képlet a következő volt: baloldali egyenlő zsidóvédelem, jobboldali egyenlő zsidóütemezés.* Az ellenzék mindmáig nem tudta megsemmisíteni ezt a képletet. Vagy talán nem is akarta? Talán megelégedett azzal, hogy a nép öt

százalékának érdekvédője legyen? Hagyjuk eldöntetlenül a kérdést; hogy nem tudta vagy nem akarta-e megváltoztatni ezt a beállítást, ez az eredmény szempontjából teljesen közömbös. Az eredmény mindenképpen az lett, hogy önmaga és a jobboldal közé a zsidókérdést hagyta húzni egyetlen választóvonalnak és ezzel minden „baloldali” megmozdulással szemben engedte úrrá lenni azt a gyanút, hogy az csupán a zsidó érdekek előmozdítását célozza. Mellekes, hogy ez a gyanú alapos volt-e vagy alaptalan; a lényeg az, hogy az ellenzéki politika kiszolgáltatta magát ennek a gyanúnak és ezzel az ország lakosságának kilenevenöt százalékát előtérbe hozta mindenkorra megkezdődött problémáikussá tette a saját siker-kilátásait.

Nem csupán a rendeleti úton életbeléptetett nyílt szavazásos rendszer volt tehát az oka annak, hogy az ellenzék igen megfoghatóvá került be a második nemzetgyűlésbe, hanem nagyrésztben a saját politikai és taktikai hibái. Sőt tovább megyünk: azért, hogy az egyszer már érvénybe lépett titkos választójogot ismét el lehetett kobozni, szintén nem kis mértékben az az ellenzék volt felelős, mely a proletárdiktatúrát követő zavaros időben egység hiányában nem tudta megszerezni a hatalmat vagy legalább annak egy részét. — A hiba azonban már el volt követve; a második nemzetgyűlés megalakulása után le kellett volna hát számolni az adott helyzettel és alkalmazkodni a kibontakozó irányzathoz. Ez az irányzat a konszolidáció jelszavával indult; konszolidáció alatt természetesen nem csak a közrend és a pénzügyi egyensúly helyreállítását érte, hanem a régi, feudális színvonalú Magyarország fentartását is. Most érkezett volna el az ellenzék számára a gazdasági és szociális programadás ideje: részen kellett volna lennie a népszövetségi kölcsön felhasználásánál, örködni kellett volna a szanalásnál, messzehangzó szóval kellett volna rámutatnia a szociális igazságtalanságokra és nagy átfogó tervvel kellett volna a közvélemény elé lépnie. Mindez nem történt meg; a terv meg sem született, a programadás elmaradt, ismét csak részletekbe való elapoztatás következett, megint csak valami titokzatos belső gátlás állított önmagának akadályt, holott a sikert csak maga a siker gátlás nélküli, mély hite biztosíthatta volna. Mintha az ellenzék örök időkre megalkudott volna ellenzéki mivoltával, a negatív oppozícióban találta létének egyetlen értelmét és alapját...

A szanalás látszólagos fellendülés és konjunktúra éveit után azonban csakhamar bekövetkezett a hatalmas gazdasági válság; a következő elégedetlenség újból az ellenzék számára készítette a talajt.

Vizszont az ellenzék megint elmulasztotta kihasználni az önmagától kínálkozó helyzetet; helyesen állapította meg ugyan a diagnózist, mikor a válság okait kettéválasztotta általános nemzetközi és speciális magyar vonatkozásokból eredőkre, de az utóbbiak orvoslására nem tudott kitérni semmilyen gazdasági gyógszert, csupán rég betanult politikai jelszavakat hajtogatott. Ez pedig nem csupán kormányzati programnak nem volt elég; ez nem volt elég még arra sem, hogy hitlere találjon a szélesebb néprétegeknél. A régi ellenzék helyett így aztán az ellenforradalom volt vezéréiből átvedlett új ellenzék vette kezébe a szélesebb néprétegek megdolgozását és a szabadon hagyott hadállásokat a maga számára foglalta el. Bár gazdasági megoldást ez a csoport nem tudott hozni, annyit azonban mindenesetre sikerült elérnie, hogy a szociális kérdéseket a közélet homlokterébe nyomta. A Bethlen-kormányt a Károlyi-féle intermezzo után felváltó Gömböcs-kabinet már kénytelen volt engedni a közhangulat feltartóztatatlan nyomásának és a szociális reformok kérdését felvenni kormányzati programjába. Ez a körülmény viszont lapangó szakadást idézett elő a kormánypártban, melynek legnagyobb része hatalmi és gazdasági pozícióját féltette a beigért reformoktól. A létét fenyegető kettéhasadás ellen az új kormány ügyes orvosszert talált: a „nemzeti egység” jelszavával és a régi pártszervezetek felretólasásával új, nagyarányú szervezkedést kezdett, melynek állandó refrénjévé a reformpolitika szükségességének hirdetését tette. Az ellenzék számára ebben a helyzetben csak két ésszerű út maradt volna nyitva: vagy megakadályozni az új szervezkedést még annak megindulása előtt úgy, hogy megegyezik az új kormánnyal a reformok tényleges keresztülvitelére nézve és ennek fejében egy házfelosztás esetére biztosítja a kormány részére saját ellenzéki szervezeteinek támogatását, — vagy ha ezt már elmulasztotta, akkor a „nemzeti egység” jelszavával szemben felállítani egy másik jelszót, pl. a „nemzeti haladás” jelszavát és ennek jegyében tömörülve, a kormányéhoz hasonló nagyarányú szervezkedést kezdeni. Az ellenzék egyik utat sem választotta. Egyik része ugyan lepaktált a kormánnyal, de akkor, mikor annak szervezetei már ki voltak építve és

így a paktumra már semmi szüksége sem volt. Másik része, — a régi ellenzék — viszont makaesul vonakodott észrevenni a kormánypártban megindult folyamatot, a kormányt és parlamenti pártját továbbra is egyetlen szerves egésznek fogta fel és a régi, elkopott jelszavakkal, helyi pártoeskákra és klikkekre bomolva, próbálta felvenni ellene a harcot. Ennek az elvetélt taktikának meg is lett a gyászos eredménye: a rajtaütésszerűen kiírt és újból nyiltszavazásos rendszerrel lefolytatott választás során az ellenzékétől még eddigi hívei is jelentős számban fordultak el bizalmukat veszve és így pozíciójából még a titkos kerületekben is tetemes veszteségeket szenvedett. Most már hajlandó lett bizonyos tömörülésre, némi személyi áldozatokra is az ellenzék,

de már késő volt: a magyar politikai életben hosszú időre ismét eljátszotta játékát...

*

Az, hogy a *saját* játékát eljátszotta, meglehetősen közömbös a nyomorgó magyar néptömegek szempontjából; de a kártyákra idegen tét is fel volt téve, még pedig iszonyú nagy tét: éppen a magyar néptömegek boldogulása. Ezt a tétet eljátszani már bünt jelent és ha a kormány nem nyújt alóla a reformok tényleges keresztülvitele által feloldozási lehetőséget, akkor viselni kell érte, vele együtt, vele egyenlő mértékben a történelmi felelősséget.

Ez a történelmi felelősség egyelőre nem kézzelfogható valami; de nem lehet tudni, melyik pillanatban lesz azzá...

KORAÖSSZEL A SZŐLŐHEGYEN.*

Irta: *Toldalaghy Pál.*

Vidám, garázda szél dúdol csak úgy magában
s hetykén botorkál rőt szőlők között.
Piros szoknyák lebbsenek és a vén csőz
árván állingál s néha vért köhög.

Hasas hordókban részeg must tivornyáz.
Vágyakra vár a szív és andalog.
Kacér felhők találkozára mennek
s oly szendék, frissék, mint az angyalok.

Alkonyra néz a táj és kék parázsban izzik,
Vetkőzz le gyorsan, Anna! itt a perc.
Szerelmünk pezsgős, víg kádjába lépünk
s megváltasz engem, ha szeretni mersz.

Mert csendességek jöttek újra értem
s szívembe hullt az őszi, bús halál.
Ha nem csókolsz és nem hajolsz ölembe,
legény-kedvem bolond pckolra száll.

Légy kedves hozzám és vidíts föl, Anna!
Örök szépséged lázba részegít
s kezem, a tétova, vezeklő vándor búsan
érinti tested áldott kinceit...

* (*A Független Szemle antológiájából.*)

RONGY ÉS PALÁST

(Válasz egy névtelen bírálatra.)

Igen tisztelt uram, előre tudom, csodálkozni fog, hogy hónapok elteltével válaszolom meg az ön, cikkemre szintén már hónapokkal írt válaszában viszontválaszát. Tüloznék ha azt mondanám, hogy közben fájt a szívem, elvégzett munkáimra sem hivatkozom, lusta levélírók szokása ez, méltatlan magunkfajta írókhoz. Egyszerűen hosszú hónapokon át nem értettem szokatlan támadásának okát, nivójához felemelkednem legjobb akarat mellett sem állt módomban és ebben az állapotomban hasonlatosnak tüntem egy kedves, öreg bácsikához, akivel az elmúlt hetek egyik estéjén városunk egy léha szórakozóhelyén hozott össze a sors. E szórakozóhelyen részint könnyed és szellemes, részint meghatóan szomorú dalokat énekeltek e világban méltó pozíciójukat betöltő hölgyek és urak, a közönség őszinte öröme és kedvtelésére. A műsor első számaként egy kopaszodó, középtermetű, borotváltarcú férfi énekel néhány szellemes strófát, mérhetetlen önhittségre valló arccal. Mindenki tombolt, akinek joga volt e helyiségben tombolnia, akinek a kedves, öreg bácsi hallgatott. Gondokba merülten ült kialakított székén, fülét piszkálta és elmerengett. A szellemes strófákat éneklő önhitt dalnok után kövér kisasszony lépett a dobogóra és egyik szomorú nótát zengte a másik után. Elmúlt ifjúságról énekel, viszonzatlan szerelemlről, fütellen lakásról, egyszerűen az élet árnyoldalait ismertette dalban és zenében a könnyűző hallgatóság előtt. Éppen az elmúlt ifjúságról dandózott halotti esőndben, mikor a kedves bácsika hirtelen egetverő hahótában tört ki, mindenkinek legnagyobb megrökönyödésére. Közben állandóan kiáltozott. „Most értettem meg csak miről is énekeltek az előbb” ezt kiáltozta a bácsika, majd még hozzátette: „Nohát, ekkora marhaságot már régeim hallottam. Nagyszerű.” Magam részéről egyenlőre még nem teszek semmire semmit, szokatlan reakcióm analóg példa útján való megmagyarázása után a lényegre térek rá, elnézésért eszedre eme félremagyarázhatatlan és büntudattal teli mosakodásomért.

Szemrehányással vagyok kénytelen „Rongy és palást” címen a Szocializmusban megjelent tanulmányomat támadó cikkének

viszontválaszát kezdeni. Szemrehányással, mert diszkrét inkognitójával módfelett megnehezítette dolgomat, ami ellenkező esetben játszi enyvelgéshez lett volna hasonlítható. Kérem ne értse félre, ez nem aprólékos, ez komoly dolog. Most, teljes informálatlanságomban személye felől, ha megtörténik, el kell néznie bizonyos, a helyzetből fakadó súlytalanságokat. Be kell látnia, hogy másképpen szövegez az ember egy, mondjuk Gorkijhoz címzett, bár duzzogással telített levelet, mint tegyük fel azt, amit az ember laktörleszállítás ügyében a háziúrnak ír. Monthatná ön erre, egy cikk viszontválaszáról van szó, egy kézzelfogható, vagy elvont kérdés tisztázásáról, minek ez az aprólékos. Ebben a kérdésben más véleményen vagyok. Egy cikk, sajnos, nem minden esetben reprezentálja íróját, különösen abban az esetben nem, ha rangrejtésével elvágja annak a lehetőségét, hogy az olvasó informálódhassék a cikk írójának súlya felől. Nem kételkedem abban, hogy ön ne ismerne a nevek varázsát. Nem csak gondolatok, de fogalmak is más és más értelmezést és értékelést nyerne különböző íróknál. Babits „sötétsége”, „réjtje”, vagy „ablaka” egészen mást jelent nemcsak értékelben, de értelemben is, mint mondjuk, ha ugyanezeket olvassuk Fenyő Lászlónál vagy Hazafi Verai Jánosnál. Nehéz tehát a helyzetem, bevallom, nem is szünök meg önt emiatt kárhóztatni. Engedje meg tehát, hogy tájékozatlanságomban mégis keressék egy fix pontot, (a bizonytalan emberek szükségessége ez) amely lehetővé teszi és egyben meg is határozza viszontválaszomnak nivóját és karakterét. Kérem, egyezék bele, hogy ez a fix pont legyen kitűnő lapjuk, a Munka, ami, akárki mit is beszél, valamit mégis csak jelent. Van elképzelésem róla, vele kapcsolatban határozottak a mértékegységeim, nem igen tévedhetek és már magának e fix pontnak a varázsa is némileg moderálja azt a temperamentumot amellyel ha nem is éppen a tollat kezembe veszem, de kopogok lankadhatatlan szorgalommal olvasók és kritikusok örömeire, vagy kétségbeesésére írógépemben.

Áttérve mondanivalóinak megválaszolására, az ön által alkalmazott kritikai módszer az, amit legelőször kritika tárgyává teszek. Vitázók, kritikusok és egyéb tollfor-

gató olvasók divatos szokása, hogy mondjuk egy 100 soros írásműből kiemelnek 25-öt, azt először kettévágják, akár a tésztát, utána meggöngyölik és addig aprózzák, míg kész lesz a nudli. Nem egyedülálló ön ennek a módszernek alkalmazásában, az égre kérem, ne essék kétségbe ezért, ez annyira bevett szokás, hogy kritikusai és vitázó körökben másként alig elképzelhető. Ez, hogy így fejezzem ki magamat, kritikusai fogás, az embernek erőszakkal kell küzdenie ennek láttán léha gondolatok ellen. Ez a módszer iskolát csinált, ezen a kerek világon napjainkban már irodalomkedvelő csendőrök és irodalom berkeiben otthonosan járatos ügyészek is ugyanezt a varázslatos módszert alkalmazzák. Kiemelnek egy 300 oldalas kötetből egy „a” betűt, összeráncolják homlokukat és mindjárt kész a legnagyobb baj. Nem kell ön előtt precedenseket említenem, bizonyára már hallott ön is efélet. Nem kételkedem benne, igen tisztelt uram, hogy ön módfelett megveti nemcsak az olvasásnak, de a bírálatnak is ezt az alacsony módszerét, még abban az esetben is, ha a jelek szerint ezt a módszert alkalmazza. Szerényen kérdezem, ha ön kiemelt kritizált cikkemből mondjuk 25 sort, még pedig abban a formában, hogy kezdte a kiemelést mondjuk a 12-iknél, ott nyugton hagyott 20-at, utána ismét kiemelt hetet és bizonyos megszokások után újból ennyit, vagy annyit, miért nem vette magának a fáradságot és tekintett a mondanivalók lényegébe, hagyta volna a szavakat és a mondatokat. Kész örület elgondolni azt a lehetőséget, hogy a mondanivalók lényege került volna el éppen az ön szemét. Hát ismét fogalomtisztázás szükségességéhez jutottunk? Mit gondol ön az irodalomról, uram? Mit gondol a művészetről és a stílusról? Piruló arccal és restelkedve fogok hozzá a fogalmak megmagyarázásához.

Az irodalom nem stílusgyakorlat. Engedje meg, hogy megállapodjunk ebben. A tökéletlen stílus a tökéletlen mondanivalók legklasszikusabb kifejezője. A hangsúly ugyanis kezdettől fogva azon van, hogy *mit* és *távolról* sem azon, hogy *hogyan*. Kevesen értik meg, mennyi fáradságos vesződések kell ahhoz, hogy megszülessék egy tökéletesen rossz mondat. Egy rossz mondat, ami visszaadja a benne foglalt rossz, nevelés, kigúnyolandó és agyalágyult gondolatot, a gondolkodásnak azt a tájékozatlan módszerét, ami a gondolat kimondását megelőzi. Ami visszatükrözi azt a gondolatot, ami egy épeszű ember előtt nem is lehet gondolat, legfeljebb csak „gondolat”. A

gondolkodásnak azt a módszerét, ami még csak nem is „módszer”. Egyszerűen karikatúra, vice, nyomorult évszázadunk szemét emberének persziflázsa. A tanárok számára őrni nyilvánvalóan azt jelenti, hogy bizonyos szabály szerint írni. A rossz stílus méltó kerete az emberi neveltségesség és ostobaság sugallta mondanivalóknak. Engedje meg, hogy felhívjam figyelmét ezekre a sorokra, nem különösebb sorok ezek, nincsenek is rímek benne, se allegóriák, csak éppen ez a lényeg. Egy író nagyságát sohasem stílusának korrektsége határozza meg, nem mond éppen ellent az írói nagyságnak a jó stílus, de nem is követeli meg azt. Engedje meg, hogy az ön nagyrabecsült képességei által kritika tárgyává tett cikkemből én is idézzek, ezúttal A. Francenak néhány sorát, amely a következőképpen hangzik: A „Menagier”-ben, amely jóval régiebb eredetű, mint a „Gargantua”, gyönyörű részleteket olvashatunk a kenyérről, a borról és a méhekről. Azért, azt hiszem nem tévedek a „Menagier” nagyon szépen van írva. Jó Rabelais lenne, ha Rabelais lenne... S ugyanígy Seigneur de Accords „Meséi” is tele vannak kellemmel. Stílusa folyamatos és elragadóan csengő. Jobb, mint Rabelais stílusa. S mégis Rabelais a nagy író és nem Seigner des Accords. Továbbá Moliere is rosszul írt. És Sain-Simon és Balsac is. Moliere idejében egyes, jóval kevésbé híres írók sokkal csiszoltabb nyelvtant használtak. Tisztábban írtak. S mégis Moliere az igaz nem a jó, de a nagy író.”

Emellett, minden vádjai ellenére is, kénytelen vagyok, igen tisztelt uram kitarítani. Nem vagyok túlságosan tekintélytisztelő ember, nem igen félek az embertől, a tekintélytisztelőnek pedig vagy félelem, vagy korlátoltság az alapja. De ez esetben az igazság az, ami kitarításra készlet. Ön félreértésből, hisz másból fel sem tételezhető, idézte Homeros, Dante, Cervantes, stb. neveit, mint akikre cikkemben mint szintén rossz stílusztikákra hivatkozom. Ismétlem, ez az ön részéről tisztán tévedés lehet, értelmetlenséget, vagy rosszindulatot még ismeretlenül sem tételezek fel, holott e nagy írók nevei csak oly értelemben kerültek bele írásomba, mint reprezentáns, nagy műveket kitermelő koroknak szellemi kiváltságosai. Pontosabban, mint elmúlt korok reprezentánsai, olyan koroké, amelyek (most ne legyünk tekintettel az említett írók jó, vagy rossz stílusára), tele voltak a mi korunkhoz hasonló ellentmondásokkal. Az én gyanúm az, ha szigorúan nézzük a dolgokat és ha ön engem határozott állásfoglalásra szólít,

hogy nekik sem volt jó stílusuk. Se jó, se rossz stílusuk nem volt, stílusuk volt, méginkább mondanivalóik. Semmiesetre sem grammatikai tankönyvvel kezükben írtak, hibákat ejtettek és megkeserítették korukbeli középiskolai tanárok álmát. Természetesen távol áll tőlem az a felfogás, amely szerint magam részéről ezt az úgynevezett teremtő stílust rossznak tartanám. Kiváló Celine stílusa, kiváló Ady Endre stílusa is, tovább megyek, kiváló az én, különben meglehetősen pongyola és zagyva stílusom is, de meggyőződésem hogy mindezekben a stílusokban a vidéki középiskolai paptanároknak nem nagy örömük telik. Itt van az, ha szabad rámutatnom, igen tisztelt uram, arra a tévedésre, amely alapját képezte cikkem iránti egész támadásának. Természetesen Moliere is kiváló stiliszta volt, akárcsak Balsac és Rabelais is, de mindenesetre olyan kiváló stilisztaik, akik túltették magukat éppen képességeiknél fogva a stílus nevelésében korlátok közé szorított szabályain. Viszont nem a stílusuk volt az, ami őket évszázadokon átmentette, hanem igenis mondanivalóik. Korrekt, vagy pongyola formába öltözött mondanivalóik, amik nemcsak zúgtak, akár a szél, vagy a harmónium, de erjedtek is, akár a mag.

Engedje meg uram, hogy ne foglalkozzam cikkének minden egyes szakaszával, nincs az a lapja ennek a világnak, amely ilyen égető kérdés taglálásának korlátlanul helyt adna napjainkban. Hiába keseregünk uram, nyugodjunk belé, már ilyen ez a világ. Ha ön leszúrja kedvesét, agyonveri a sarki fűszerest, vagy éjnek idején betör éhesen egy péküzletbe, másnap már hasábotk írnak és fényképét közlik a lapok. Engedje meg még, hogy általánosságban reflektáljak két meglepően találó kitételre. Egyszer az író és a világ viszonyára, másik a stílus és kifejezésnélküli nem íróművészre vonatkozik. Az ön méltatlan, de nyilvánvalóan jól átgondolt vádja az, hogy aki stílusatlanul ír, az nem íróművész. Önnek ebben nyilván igaza is van. Elmúlt hetekben módomban volt olvasgatni a rosszstílusú Balsac levelezéseit, mennyi kételkedés van e levelekben, uram. Mennyi kételkedés és mennyi szenvedés. Mi ezzel szemben, mai ifjak, már túljutottunk a kételkedéseken. Rossz a stílusunk hát annyi baj legyen. De hogy kifejezni nagyon is jól tudjuk magunkat. abban önön kívül senki sem kételkedett. Nem írunk korrekt mondatokat, nem játszunk szavakkal, legalább is az értelmesebbek, nem keressük hasgöresősök módjára a rímet, nem számoljuk ujjunkon agyalágyul-

tak mintájára a szótagot, ez mind igaz. De, hogy nagy és időtálló munkák kerülnek ki még kezeink alól és hogy minőségi meghatározásunkra egy boldogabb korban az „íróművész” klasszifikálás helyett ennél valami értékesebbet kapunk, abban ön sem kételkedhetik. Ami pedig az író és az írók körülvevő világot illeti, sajnos, ez a világ fényleg szemét. Akárhová néz az ember, mindenütt ellentmondás, fikeió, lázalom. Az író viszont tisztán áll a helyén, öbenne emiatt nincs üzemzavar, gondolatai és e világról alkotott képei módfelett világosak. Gondolatai és világszemlélete egységes, kiegyensúlyozott, kissé talán fölényes, de semmiesetre sem utálatosan cinikus. Ez az ő diszpozíciója. A világ, amit megír, tele van kétségbeeséssel, ostobasággal és gonoszsággal. Nem az ő hivatása, hogy ebben rendet teremtsen. Az író visszaadja a maga tisztja fején keresztül, tisztja szava segítségével, ami ez esetben kétségbeesett dadogás, az e világban látottakat. Néha talán fokozza is a dolgot, bár erre a fokozásra az eseményeknek és a tényeknek semmi szükségük. Elég részletesen szólnak azok mások helyett. Az író nem él tündérvilágban, ezen a világon nyomuk sines a tündéréknek. Ebben a világban tündérország törvényei nem érvényesek. Az írónak kötelessége, hogy megörökítse későbbi korok okulására azt a világot, amely már már lassan tűnedezik. Hogy annakidején kétségbeesetten kapjanak fejükhez az értelmesebb emberek, nem mindnyájan, csak az értelmesebbek, mert az írónak sajnos, még csak reménye sines arra, hogy eljöhessen bármikor egy kor amelyben nem fognak élni értelmetlen emberek.

Mint ahogy látta uram, egy eféle viszontválasz nem sokat változtat a dolgokon. Jó dolgunk van, ügylátszik nincs egyéb bajunk, hogy düledező kunyhónk roskadozó tetőzete alatt is e világot csak távolról érdeklő dolgokról vitázzunk. Meggyőződésem, hogy nem mi visszük el a babért. A babért az viszi el, aki ostoba kávéházi disputák helyett magányos szobájában üldögel, reggeltől estig szövi a mondatokat, tekintet nélkül arra, hogy tetszenek-e azok középiskolai tanároknak, elemiiskolai tanítóknak, irodalom berkeiben járatos olvasóknak, kritikusoknak és más eféléknek. A maga részéről uram, nézze el nekem alaposkodásomat, ne várjon tőlem többet, magányos szobámban, reggeltől estig tartó mondatzövegeitem közepette egyébrel nem vagyok képes. Nem tudom ön, hol lakik, de biztosra veszem, hogy a világnak egy másik végén. Mégis minden kívánságom az,

hogy ne legyünk egymással rossz szomszédságban. Valamelyik moziban játszanak mostanában egy filmet, abban énekel egy szép dalt a híres rádióénekes Bing Crosby. Bing Crosby derék fiú, szép hangja is van és kutya baja. Azt énekel: Légy kedves szomszédodhoz, érdeklődj egészsége után, kérdezd meg tőle szépen, mi újság. Sajnos, én nem énekelek, uram, ha énekelnék, semmi baj nem lenne ezen a világon. De azért megfogadom derék Bing Crosby tanácsát ezúton és ehelyen érdeklődöm az ön kedves egészsége iránt és megkérdem szépen,

mi újság. Talán meghallja kérdésemet ön és válaszol. Beszámol egészségéről, elmondja legközelebb, hogy házmestere milyen, néhány panaszszót emel füszerese ellen és di-csekedni fog fájós lábának örvendetes javulásával. Ebben a reményben búcsúzóval elöntől, mélyen tisztelt és nagyrabecsült uram, számítva stílusos megértésére. Mert mint írók, mégha egymástól ezer mértföld-re és ellenkező oldalon is állunk, mégis csak szomszédok vagyunk.

Ismeretlenül is őszinte híve
Remenyik Zsigmond.

A DALNOK BÚJA.*

Irta: *Rónai Mihály András.*

Szavaim végén nem tehetek pontot.
Szellő továbblengeti, patakka duzzad a
gyenge szó, visszafut, elfut előlem,
okát keresi, nem vagyok ura többé.

Magamon is már sokszor nevetek,
ha versem kigördül: itt van, fölneveltem,
boszorkánypille sorsát is te óvod,
Uram, ezt is a te szeszélyedre hagyom.

Ha bánatodat elmondtad — no és aztán?
Kevesebb lesz a bánat, hogyha többen
gajdolják utánad? Tán a keszkenőnek
nem midegy, hányszor mossák s mennyi könnyet szárít?

Bajoddal mindvégig oly rettenetes mód
egyedül állasz, költő, mint a sarkon
a forgalmi rendőr, ki szétméri útját
rendre mindenkinek, s ő magába' fázik.

Nines itt rokon szív; apád, anyád, a testvér,
barát és szerető, mind megöleli
egy-egy percedet, de idegenül
s elrémülve állják majd sírod körül.

Duruzsolj csak magadnak. Járj térdig rőt avarban
télnek évadján a szigeten s vigyázzad,
hogy' esi meg, mint éri bőröd egy fánfelejtett
falevél, mely arcodra hullván, megcsörög:

Ó tél, hullajts arcomra egy árva falevelet, hogy
még egyszer érezzem tovatűnt nyaram, s szellő, azután
kapd el arcomról gyorsan, s rajtam át még utólszor
így ösmerjen magára a változó világ.

* (A Független Szemle antológiájából.)

A ház nagy. A házban sok lakó van. Mi is itt lakunk. Ez a ház az Oreczy úton van. A papa már nem él. A mama él. A lánytestvérem 17 éves. A fiútestvérem 3 éves. Ő az öcsém. A lánytestvérem kalapba jár. A kalap neki ingyen van. A lánytestvérem olyan boltban van, hol a kirakatban kalapok vannak. Bent a boltban még sohasem voltam. A papára nem emlékszem. A mama mondta, hogy a papa üzembe járt. A kis testvéremet Józsefnek hívják. A József sokat bóg. A lánytestvéremet Ilonkának hívják. Meg Ilonkához minden este eljön a Zsiga. A Zsiga asztalos. A Zsiga szép ember. A Zsigának bajusza van. A mama azt mondta, hogy a Zsiga facér. Az Ilonka azt mondta, hogy csak akkor lesz a dologból valami, ha a Zsiga dolgozik. A Zsiga nem minden este jön hozzánk. Multkor délelőtt hazaengedtek az iskolából és a Zsiga akkor is nálunk volt. Kettlen voltak a mamával. Én nem akartam kimenni. Először a Zsiga ütött pofon, aztán a mama. Azt mondta a mama, ha szólok valakinek, akkor még 100 ilyet kapok. Másrok is szottak felfofozni. Engem legjobban szeretett az egész világon a Franci bácsi. A Franci bácsi most ül. A Franci bácsi szerette a kislányokat is. A Franci bácsi sok cukrot osztott szét. Azt mondták, hogy azért adott nekem is, hogy ne legyen feltűnő. A bíró úr előtt is mondtam, hogy a Franci bácsit szeretem. A Franci bácsi jó ember. A szomszéd kislányt Irénnek hívják. Az Irént is szerette a Franci bácsi. Az Irén mamája is ott volt a bírónál. Az Irén most beteg.

A Strasser az egy lakó. A Strassernek eselédje van. A eselédet Vilmának hívják. A Vilma azt mondta nekem, hogy szőljak a Zsigának, hogy holnap este. Azt mondta, hogy úgy szőljak, hogy ne hallja senki. A Vilma nagyon jó leány. Adott 10-et. Az Ilonka látta, amikor sügtam a Zsigának. Az éjjel odajött hozzám az Ilonka és kért, hogy mondjam el, mit sügtam a Zsigának. Nem akartam megmondani és ő azt mondta, hogy ad 10-et. Azt feleltem, hogy 20-ért megmondom, mert a Zsiga megver. Ilonka megígérte a 20-at. Mondtam, hogy előre adja ide, mert holnap radirt akarok venni. Az Ilonkát nagyon szeretem, előre kifizette a 20-at. Miután megmondtam visszafeküdt az ágyba, de egész éjjel nem aludt. Másnap reggel megleste a Vilmát. Az Ilonka köpött és azt mondta: fuj, te vacak. A Vilma beletépett az Ilonka hajába. A Zsiga többször nem jött el. A mama azt mondta, hogy ki van rúgva. Jövő héten jött a Sándor. A Sándor

nem szép fiú. A Sándor vasműves. Az Ilonka azt mondta, hogy komoly. A mama azt mondja, hogy nem kell, mert ez egy pártember. A Zsigához cédualat küldött a mama. Azt mondta, ha elolvasom, vagy szólok, akkor agyonver. A Vilma mondta, hogy a Zsiga eljön mindig délelőtt. A Vilmát bevették a rendőrök, mert gyerekének kellett volna lenni, de nem lett. Ez egészen biztos, mert a házmesterné mondta.

Az újságban benne volt a Sándor. Azt írták, hogy nem találják a rendőrök. A mama szidta az Ilonkát. Az Ilonka sírt. A József az az én öcsém. A József meghalt, mert tüdőgyulladásra volt. A temetés 37 pengő 40-be került. A mama megvert, mert többet nem jött a Zsiga. Azt mondta, hogy hívjam el és ha nem jön, agyonver. A Zsiga nem jött el. A mamához most egy hentes jár. Az Ilonka nem jár a boltba. Van egy barátnéja, avval sétál. A barátnéja szép lány. A barátnéja a Haller ucában lakik. A mamához egy pincér jár fel. Az iskolából hazaküldtek, hogy mossam meg a nyakamat. Husvétkor előmenetelből 5-öst kaptam. Nem vert meg senki. A mamához egy katona is jár fel. A katona szép ember. A katona káplár. Egy kezével felelem a székét. Nekem 30-at adott. A mama tegnap kiabált és összeesődült a ház. Összevissza beszélt és senki sem felelt neki. Mostanában sokan járnak hozzá. A mamát elvitték a tébolydába. A házmesterné szerint nagy volt a mája.

Ma nem volt iskola. A tanítót elesapták. Holnap lesz már másik tanító. Egy úriember azt mondta, hogy bevisznek a menhelyre. Az Ilonka 3 napig nem volt itthon. Az Ilonkát nem szeretem, mert a toloncba volt. Nekem mindennap mások adnak enni.

A szomszédékat nem szeretem, mert keveset adnak. Tegnap lent voltam a téren játszani. Holnapután a menhelyre visznek. Ma elfelejtettek ebédet küldeni. Bementem a szomszédba kérni. Az egyik szobába mindenki sírt. Egy magas úr azt mondta, hogy a szegény Kovács sikkasztott. A szegény Kovács az a szomszéd. Azt mondtam, hogy éhes vagyok. Rámkiabáltak, hogy ne menjek a másik szobába. Az ajtó be volt húzva. Egy kicsit nyitva volt és én benéztem. A Kovács a diványon feküdt és véres volt az inge. A felsége hangosan sírt. A magas úr mindig azt mondta: sikkasztott szegény Kovács. A fiával együtt járok iskolába.

A fia nem az én barátom.

A vér piros.

Azt mondják, hogy a menhelyre kocsin szottak menni.

PROVENCEI TAVASZ

STEFAN ZWEIG.

Este még egy utolsó séta Párisban, a boulevardokon; a fák szürkék és koparak, néhányon még ott függ gyengén és reszketve egy utolsó, fonnyadt levél, melyet az őszi szél ottfelejtett. Tiszta és gyengéd az este, de úgy érzed, hiányzik az üdeség, az illat. Hő és viharok ellenére elhasznált a levegő, iztelen, üres, hiányzik belőle a tavaszt érző fakadó földforrás, a sok, eljövendő virág hímor illata. Hosszú hetek mulva lesz csak tavasz.

Éjszaka aztán a vonaton ülsz. Órákon át csak sötétség és az idegen földön száguldó kerek robaja. Hajnalban, egész korán, mikor a pirkadat még csak mint óriás tűzvész lángol a láthatáron, kitekintesz az ablakon. Kopáran, vörösbarna rögzösen nyugszanak a mezők, lombtalanok a fák. És mégis van valami a tájban — nem tudnám megmondani mi az — ami már a taavszról beszél, sejtelem, hogy a virágok már szorosan a kéreg mögött lüktetnek, hogy a vetés földalatti kalásza már az utolsó földréteget érinti. Az ágak remegése a szélben félig könyörgés, félig már beteljesült üdvösség. És ott — ott, nézd csak: zöld fű. Az első zöld körülfontja a földet, halvány, kimondhatatlanul gyengéd színével. És mindig több és több. A kopár fák között itt-ott olyanok, melyeken kis hajtások sarjadnak, némelyiken nagy, ragyogó virágok. És mindig több és több! Egy sokrétű történés varázsos pillanatát érzed. A tavasz érkezésének napjait, heteit egy gyönyörűség órába tömörítve. Mert mindig elevenebb lesz a kép, színössé élénkítik az örökzöld fák, a növekvő fény, a meleg és a nap tüze. — És reggelre a tavasz országába jutottál.

Van-e a tavasznak szebb országa a Provenencánál? Alig hiszed, ha látod, hogyan sorakoznak tarka változatosságban ablakod előtt a viruló képek. És gondold a provencei dalokra! Nem végtelenül tavaszias-e a lovagok esdeklése az imádott hölgyhöz, az apród-énekek, az aventurák, — az a benyomás, melyet dalból és történetből nyerünk erről a viruló földről. És hihetetlen összhangban van minden. Alig esodalkoznánk, ha fehér paripán egy daliás lovag ügetne ezen a szelíd, napfényes vidéken át. — Errefelé gyengéd és mégis hatalmas a tavasz, hatalmas, szenvedélyének szörnyű kitorései nélkül is, a diühöngő Mistral nélkül, mely lázként nyomul a vérbe és mint Isten haragja tombol a

fák között. — Észak és dél futó esőkben egyesülnek itt. Az örökzöld bokrok és fák mellett — melyek virág és gyümölcs nélkül, csak mint a szépség őrei várakoznak a tájban — békésen állnak észak palántái, némelek még csupaszon dideregve, mások lenge színfátylakban. Megörvendeztet a tavasz itt is, bármely jóságosnak tűnjön a tél.

Barátságos, kedves városok: Valence, Nîmes, Orange — de jó lenne megpihenni valamennyiben! Am a vonat dübörög, rohan. — De itt mégis meg kell álnod, ebben az álomkastélyként fehérén tündöklő városban, mely oly szélesen simul a Rhonehoz: Avignonban, a pápák városában. Mintha a művész könnyed keze vetette volna vonalait a tájba; a házak esillámló, izzó mészfehérsége közt a folyam hullámló kék szalagja két híd alatt folyik. Az egyik a fehér-híd, a másik annak a merész ívnek a maradványa, melylyel egykor Benazet pápa a város erődítményeit akarta kiegészíteni. Fenséges, komor látvány lehet őszi napokon ez a kevély pápai vár. Mint sisakos fej, fenyegetően emelkedik a város fölé; a sancok mint páncélvértezett karok sorozhatók az egész vidéket. De a tavasz megszeli a várat, a várat tragikus zordonságát. Fehér falai messze ragyognak, körvonalai élesen rajzolódik a mélykék égre; nemes, minden szigorúság nélkül látvány. Ki gondol a kínzókamrákra, kinek jut eszébe, hogy a forradalom évében a négy-szögletes toronyról taszították az áldozatokat a szörnyű mélybe? Ki emlékezne erre, mikor a nap oly lágy és simogató? — Most zöld kertek, szép sétányok vannak a komor falak között és a virágborult terraszokról messzi tájra nyílik kilátás. És tavasz, tavasz mindenütt.

Tovább a siető vonattal. El, kis, elragadó városok mellett, el Tarascon mellett — bonjour, monsieur Tartarin! — tovább, tovább.

Egy rövid pihenő még! Hogyan lehét szép nők nélkül megérteni a tavaszt? Arlesban, a szép „arlesienne”-ek hazájában kell néhány órát töltened. Romok és apró zegzűgos házak között méltóságteljesen emelkednek a római kor maradványai: az óriási amfiteátrum és az aréna. S egy árnyas, keskeny út — egyszerű urnák és nyitott zarkofágók szegélyezik — vezet a napfényes vidékből a híres sírvárosba, a holtak mérhetetlen mezejére. Alyscamps ez, már Dante is megemlíti Divina comoediájában. — Ma ez

az út is rügyező fák közt vezet és az utadba kerülő néhány szép arles-i nő csipőjének szelíd ringása jobban szívvedre hat, mint az elmúlás fenyegető árnyai. Tavaszi hit, tavaszi utazás.

És megint tovább. — Nem túl nagy a napsütéses rétek és a derűs tavasznak országa: nemsokára elhagyjuk a Provenceot.

Még az alkony fényében éred be Marseille, Kelet Kapuját, számtalan kikötősi-kátorával és széles, fehér esillogó rakpartjával. — A tavaszi vágy már csillapult ezer kis és nagy esodától kielégülten. De új ag-

godalom fog el: milyen szépség felé fordulj erről a helyről, mely mint mágikus esomó váltakozó utak színes fonálát bogozza egybe.

Balra, két órányira innen a Riviera gyöngysora húzódik, jobbról, mint titokzatos, idegen mese, Spanyolország int.

És messze, messze — túl a tengeren, mely kéken és halkan, térdet simító selyemkendőként pihen a város lábain, messze —, az álomban ringatózó hullámok mögött virul a sötét virág: Afrika.

Ford.: Somló Hedvig.

ELTŰNIK EGY VILÁG.*

Írta: *Jékely Zoltán.*

Úgy látszik, egy-két évtized se kell még,
s melyek nevémmel kisbaltám nyomát
sok éven át derekukon viselték:
a tűzre jutnak mind a kerti fák.

Uccánkban a cigányok befalazták,
kegyetlenül egyik kedves kaput.
Szemétdombnak használják a kutaeskát
s a kertben tünedez a régi út.

Galambjaim, miket padlásunk tartott,
ezóta égi dúcban szállanak.
S amikről álmodom: baráti areok,
temetődomb hasában mállanak.

Dicső gyerekkoromból mi marad hát?
Az egykor friss küszöbben lábnyomom,
évtizedek egymásnak átaladják,
míg a várost fel nem veti a gyom.

MELANKÓLIA.*

Írta: *Zelk Zoltán.*

Ágyam fölött pók vert tanyát:
legyeknek méri a halált.
Kövér kocsmáros! Holttetem
leng cégerként az üzleten.

* (A *Független Szemle* antológiájából.)

HORT DEZSŐ: ELŐSZÓ AZ ÚJ SZOCIALIZMUST!-HOZ

„So wurden Schlacken aus der Marxschen Schmiede gesammelt, während man das Feuer verglimmen und das halbgeschmiedete Schwert verrosten liess“.

HENDRIK DE MAN.
(Die sozialistische Idee)

Amíg meg akarják „semmisíteni”, Marx bálvány marad, akit százezrek és milliók nem érvekel, hanem fanatizmussal védelmeznek. A marxizmus gyűgyulásának (s a „marxizmus”-tól való gyógyulásnak is) csak egy útja van: a *szellemtörténelmi distancia*: az a kérdés, hogy mit jelentett Marx korának és mit jelent nekünk, mit jelent tehát a fejlődő és alakuló szellem standortjáról. Mert valóban úgy van, ahogy Johann Plenge, a német társadalomtudományi gondolkodás egyik legmélyebben járó képviselője, leszögezte a „Kölner Vierteljahrshefte für Sozialologie”, tehát egy éppen nem marxista folyóirat hasábjain: Marx három tekintetben jelent fordulópontot az emberi szellem történetében, a közgazdaságtan, a filozófia s a szociológia területén; súlyos mulasztás, hogy a *marxizmus társadalomtudományi lehetőségei nem fejlesztettek tovább, mert Marx socialista volt.* (1931. évf. 331. oldal.)

Ez az értékelés *figyelmeztetés* — „jobb” és „bal” felé. Jobbfelé azoknak, akik ugyan nem süketek és vakok a vajdó társadalom súlyos problémáival szemben, de azt hiszik, hogy kiút, megoldás lehetséges azon megismerések és útmutatások *elismerése és továbbfejlesztése nélkül* is, melyek a *marxizmus pozitív kultúrtartalmát képezik.* És balfelé azoknak, akik kánoni szövegek módjára idézik Marx betűit, elfeledvén, hogy a marxizmus lényege alakult történelmi tárgyról szóló fejlődő és alakuló megismerés.

Tudjuk: Marx stílusa, éppúgy, mint tárgya: a „geistige Natur”, a szellemi megismerésen épülő emberi együttlélés és összműködés, nemesak elvont, problémátikus, hanem veszedelmes is. Aki olvassa Marx ifjúkori és későbbi kisebb műveit, érzi csakhamar, hogy életünk: a társadalom legsúlyosabb kérdéseire tapintott itt rá egy grandiózus gondolkodó. Hogy ez valóban a Comte-i reménység, a „science vraiment finale”. Időnként beláthatatlan távlatot nyit egy-egy

mondat és sötét mélységekre veti fényét, mint villám, egy aforizma. A nagy egységbelátók varázslatos ereje sugérzik a sorokból s az olvasó sokszor észre se veszi, hogy süppedékes talajra ért.

Csak így: Marx problémáinak és mondanivalóinak megragadó és elragadó erejével magyarázható, hogy kora s a következő generációk egyetlen számottévt elméje sem menekülhetett a marxi életmű hatása alól. Hogy Max Weber egy nagy élet munkájával majdnem száz percentben marxistának vallja magát. Hogy az ifjú Werner Sombart alkotó készsége legszebb fellobbanásait köszöni a londoni Soho-Square egykori különös és nagylelkű lakójának, alkotásokat, melyeknek egy-egy sora többet ér, mint a későbbi intellektuális renegátság vaskos kötetei. Hogy a szociológia évtizedeken át alig volt egyéb, mint Marx igenlése, kritikája, vagy tagadása.

Ennek a páratlan hatásnak titka az, hogy Marx megeremtetette az első újkori egyetemességet, a *pozitív társadalomkutató és társadalomalakító szellem nemzetköziségét* — azt a „tudományos politikát”, melyről e merész, szerencsétlen, de hatalmas potencialitású abendlandi kultúra első összefoglaló elméje: Plátón álmodott; azt az alkotó, mert alakító tudományt, melynek munkatársai között ott láthattuk az orosz Plechanowot, az olasz Lóriát és Labriolát s a francia Jaurést, hogy a német és osztrák nagyvezérkart ne is említsük. Aki majd sine ira et studio emlékszik meg e korról: a jövődő történetírója meg fogja állapítani, hogy a modern élet legnagyobb reménysége indult és szökött sudárba a mozgalommal, melynek elmélete mindenütt egy volt, ahol munkásokat, az egyre nagyobb méretű ipar munkásait, éltük súlya s egy humánus ideál hatalma szervezkedésre indított. De meg fogja állapítani azt is, hogy ez a mozgalom, mely valóban a világ új és *tényleges* megváltására indult s amely előtt lehullottak a jericho-i falak — mert legjobbjai: vezető szellemi férfiai hagyták eszerben az ellentábor — egyszer csak megtorpant, bensejében meghasonlott és megállt. Miért?

Azért, mert a marxizmus leglényege, hogy szociológia és etika és legvégtesebb hiányossága, hogy — kora pozitivistá hajlamainak és ismeretelméleti bizonytalanságának megfelelően — „materialista” ökonómia akart lenni. Azért, mert szinte tudálékos lel-

külsmeretességgel foglalkozk a tőke, a gazdasági érték és a profit legjelentéktelebb problémáival, de *egy nagyszabású kezdeti pamflet kétértelműségére bizza a szocialista magatartás perdöntő szabályait*, utat nyitván így az idegen bolsevista mérég felszívódásának a gondolatrendszer legrézkényebb idegjárasaiba. Azért, mert Marxot emigráns életének nehézségei és tipikus gondolkodó sorsa, mely a társadalom „gazdasági szerkezetének” vizsgálatában mindig új és sürgős feleletre váró kérdésekre ötlött, megakadályozták abban, hogy egy marxi méretű (nem a kötetek vaskosságára, hanem a bensős értelem súlyára gondolunk) államo- és ideológiátant alkothasson.

Az új — az építő, a konstruktív szocializmusnak, melyet európai, vagy neo-marxizmusnak is nevezhetünk, épp ez a tenni-valója:

eszmei biztonságra emelni és népszerűsíteni a marxizmus szociológiai és közgazdaságtani kategóriát, amelyek nélkül pozitív társadalomtudomány nem képzelhető, de egyben kiépíteni azokat az általános szociológiai, állam- és ideológia-tani és társadalomelméleti megismerésekét is, melyeket a marxi betű vagy még egyáltalán nem, vagy csak csiráiban tartalmaz.

Ez a „marxi lényeg és hiányosságok”, ez az a „Neuentdeckung Marxens”, mely a hitleri fordulat előtt néhány évvel tehát már későn, indult meg Németországban, de amelyhez e nagy nép gondolkodik vissza fognak térni, mert a *szellem problémái nem pártkérdések, hanem embersorsunk alapfeltevélei.*

Egy-két nagyon valószínű ellenvetésre engedtessek meg már most a válaszolás.

Nines-e az óriás méretű probléma túl rövidre fogva?

Tudjuk, magáról a tőke mozgásáról, leviátánna fejlettsége utolsó, imperialisztikus fázisáról, amit e tanulmány néhány sorban elintéz, súlyos köteteket írtak. Kötetekre való anlagot adna például a legidősebb és legkevesebbé kiépített szocialista tudomány, a társadalomlélektan is, amelynek csak problémáit említjük futólag az utolsó fejezetben. Tudjuk. De ma, amikor a tömeg öntudatra ébredt és csak pillanatnyi kábulatban nyugszik bele itt-ott sorsa diktatórikus irányításába, ma, amikor ezért a kötetek kora lejárt — mi nem egy új vaskos, jegyzetekkel teletüzdelt és zordon érthetlenségű kötetet akartunk írni, egyet a többihez, az el nem olvasottakhoz s a mai viszo-

nyok között el nem olvashatókhoz, hanem erőnköz képest megkíséreltünk *egy általános tájékoztatást*, egy átfogó pillantást, melynek egyes etapjai talán nem eléggé kidolgozottak, de amely egészében, reméljük, felkelti azt a hatást, ami után mély vágy él korunk ifjúságában (minden mámoreként szolgáló irracionális metafizika ellenére): az eszmei biztonság és meggyőződöttség, azt szeretnők mondani, a *reális idealizmus* hatását.

Van-e azonban értelme magyar földön ily mérvű „nemzetköziségnek”: a társadalomtudomány hívós és hideg megállapításainak? Nem százszor fontosabb-e ma például a telepítés, mint a „társadalom ökonómikus mozgástörvénye”?

Bizonyos, hogy a jelenlegi krízis példátlan súlyossága helyi jellegű intézkedéseket tesz szükségessé. Henrik de Man, akinek nagy jelentőségű „Plan des Plans”-járól helyesen jegyzi meg egyik bírálója, hogy elkerüli mind a bornirt reformizmus, mind a demagóg revolucionálizmus veszélyeit, épp azáltal éri el ezt a célt, hogy belga viszonyokat tart nagyvonalú átformaló akarátában szem előtt: a nagy exportra dolgozó, kenyerét ipari termékekkel vásárló, kis területű és bő népességű, nagy tőkekoncentrált-ságú Belgium, sőt a „strukturális” válságban vergődő Belgium viszonyait. A magyar szociáldemokrata párt is dolgozik a maga munkatervén. De vajjon mi dönt mind e tervek — a fasiszta Carta del Lavoro sorsa felett is, ha nem az „elmélet”, a megismerés, amely ma már a „szellemi természet” káoszába vetíti a rendező kategóriát; az az egyetemes tájékozódás és tájékozottság, amely ma mindenekelőtt a társas együttélés és öszszeműködés világában igyekszik eligazodni s amelyről Németh László teljes joggal állapítja meg, hogy „nagy népeknél fényűzés, a kicsinyeknél életosztón”...

De hol maradt a marxizmus „forradalmisága”, fogják a „szélsőbaloldalon” kiáltani. Mi van a „kauzáldialektikával”?

Nos, mi tényleg azt hisszük, hogy az orosz forradalom egyszerűsége nekünk nem jelent szabályt, s hogy a lenini erőszakelmélet az európai proletariátusnak csak kettőt adott: tömördek megpróbáltatást és végleges kiábrándulást. Mi azt hisszük — hiszen a szocialista elmélet nagy és győzelmes tradícióihoz, — hogy valóban „forradalmi”, mert jövőt és szociális harmóniát alakító módszer ma egy van: *az öntudatosulásé, az átalakulásra kész „reális bázis” öntudatosításé; és kétségbeejtő anakronizmusnak látjuk, hogy a rádió korában fegyvert és mu-*

nicitől akarnak gyűjteni még ma is százszázalékos és hamisítatlan, azaz lenini-bolsevista marxisták. Nem! Merjük végre kimondani a moszkvai múmia mauzóleuma előtt, hogy a bolsevizmus legszentebb dogmája: a „kautzál dialektika” értelmetlen feesege: a hegeli metafizika sallangjaitól megtisztított szocialista gondolkodás vissza-hegelesítése a hegeli nagy és szellemi koncepció nélkül; egy végső összeütközésbe vetett misztikus hit, „hókusz-pókusz” (Masaryk nevezi így már 1899-ben megjelent Marx-kritikájában a hegeli dialektikát) — az értelmetlenség tömjénfüstjébe burkolódzó csodavárás. Mert a marxi gondolatrendszer nem „dialektikus” egymásratorést hirdet, hanem a szocializmust alkotó és alakító erők éresét látja és formulázza s ezért, megfelelően, a *dolgok szocialista lehetősége mellé az ember szocialistává való fejlődését, éresét, követeli*. Mert a kettő együtt: kollektívvé fejlett társadalmi munka és szocialistává érett tömegek a „forradalmi osztály”. Minden egyéb *egyszeri orosz történelem és európai katasztrófa, az európai szocializmus — reméljük, most már: mégsem halállal végződő katasztrófa*.

Am mégis más-e ma, a diktatórikus kísérletek korában, a szellem, a neve-

lés, a demokratikus öntudatosulás és önfelegyem erjébe vetett hit, mint megmosolyogni való utópia?

E sorok írója sem ringatja magát hiú és felesleges illúziókba. Jól látja, hogy Európa ma három övből: a bolsevista diktatúra, a középeurópai antibolsevista diktatúra s a nyugati fél-demokráciák övéből áll (boldog Albion már nem is Európa); és tudja, hogy amíg a *középeurópai szociális és nemzeti problémák* megoldást nem nyernek, a demokrácia elve: öntudatos dolgozó tömegek joga és kötelessége, hogy szabadon delegálhassák sorsuk intézésére legjobbjait — az angol „aristocracy by delegation”, a roosevelti „creation by persuasion” — esupán szép és távoli ideál marad. Legfőlebb csak az a remény tölti el, hogy e nagy lehetőség még egy új világháború s ezzel az európai bolsevizmus előtt valóra válik. Nem politikai vágyat, vagy állásfoglalást, hanem *logikus és etikus törvényszerűséget* mond ki tehát akkor, amikor (egy marxi gondolat továbbfejlesztésével) *felállítja a történelmi egyidejűség tételét és leszögezi, hogy a repülőgépek, traktorok és rádiók korával mint politikai rendező elv nem a diktatúra, hanem a demokrácia egyidejű.*

TÖRVÉNY.

Irta: *Tamás Sári.*

A légben két hópehely ámulog,
szerte olyan üres a világ —
az a Világ, amit a szemem átfogott
s hogy nem vagy benne, ott lelek hibát.

Mert törvény, mint az archimédesi,
törvény, mint törvény az egyszeregy:
ha kinyitom a szemem: téged lássalak,
ha kinyújtom a kezem: megérintselek.

Ha egyet lépek: mellettem teremj,
ha továbbjárok: mellettem haladj,
ha álmos vagyok: álomnak borúlj
szememre s reggel napként felvirradj.

A testem a lelkemtől kérdezi,
lehetséges, hogy szeresselek?
Törvény, mint az archimédesi
— feleli a lelke — mint az egyszeregy.

PARASZTÉLET RENDJE

Írta: ERDŐS JENŐ.

I.

Amikor *Luby Margit* könyvét, a Parasztlelet Rendjét először kezembe vettem: felmerült előttem a Szamos kanyargó „halványai” közé beélt édeni kis község: Tunnyog. A véletlen és éppen a Luby család szívéssége úgy hozta, hogy a mult nyáron itt töltöttem a nyarat. A bő gyümölcsöt érlelt nyár, a gondozatlan, buja százéves őslanák és szilvások napos nyugalma, a fekete fenyves alá megbűjt kuria, csöndes és értelmes parasztemberek: voltak mindennapi környezetem. Ezer utalás fogta itt meg a lelket, a vidéki úri életnek a multtal szinte kibogozhatatlanul egybefonódó mostani napjait, vonzás és taszítás szétválaszthatatlan törvénye tölta elém az ellenszenv hideg távolába, vagy vonzotta rokonszenvem legbensőbb közelségébe. Elém jött itt az úri vármegye, nemzedékes változataiban, szellemének, lelkületének strukturális keresztmetszetében. Itt és szülőfalumban láttam meg e vármegye szörnű istenhátamegettiséget, szellemi és szociális elszigeteltségét, urainak, a dzsentrinek szükreszabott távlatait, bürokrata-szervilizmusát, antisznobizmusát. Nem érdeklődnek szellemiek iránt, mert féltik a maguk, nagy fáradsággal kialakított, konzervatív világnézet-dohát s nem mernek kiállani a szellemi tájékozódás friss esúcsaira, mert félnék az üde szelektől, a kultúra üde szelétől, amely talán világnézetük egyéni nyirkát örökre kifúná belőlük s még tán annyira, hogy „deressel se akarnának tovább közigazgatni” s még fel találnak szabadítani a jogilag már idestova száz éve független parasztságot szellemi, gazdasági és közigazgatási függőségéből.

Ilyen körülmények között és ellenére született meg a Parasztlelet Rendje, mely ma *hungarológiai tett*-nek számít.

II.

A tudományos kutatás alázata mindig egyik legdicséretesebb vonása a tudósnak s ha ezt az alázatot tartjuk szem előtt: *Luby Margit* a méltó a legnagyobb dicséretre. Feladatát a legnagyobb körültekintéssel végezte s a meghatározott gyűjtőterületen, Tunnyogon és Matoleson a „parasztlelet rendjét” megörökítette. Eddig etnográfiai folyó-

íratok hasábjain láttuk a nevét; apróbb szatmármegyei adalékokkal szolgált, mindössze a matolesi gubakészítésről közölt nagyobb leírást, de ezt a monografikus igényű, néprajzi munkát tudós megtartóztatással nem harangozta be előre, nem közölt „készülő” művéből hírverő részleteket, évek szorgalmas és kitartó kutatása, hivatalnoki szabadságának magától megvont órai egy-zerre csak nagy művet szültek. Nagy művet, nemcsak tudósok örömére, hiszen irodalmi folyóiratok és szépírók sokkal élénkebben rezonáltak rá s ez azt mutatja, hogy *Luby Margit* azonkívül, hogy tudós, alkotó művész is, író abban, hogy tárgyát lélektan felkészültséggel elemzi, a néplélek eszméit művészi kézzel bogozza fel, anyaga elrendezésében a stilisztikai folyamatosságára, kerekedségre is tekint, leírásról elbeszélésszerű élvezetes ügyességgel fordul át, úgy, hogy nem is vesszük észre, hogy miközben jóízű és fordulatós íráskészségét élvezzük: tulajdonképpen tudományos ismereteink gyarapodnak; de annak már tudatosán örülünk, hogy népismeretünket mélyíti. Jó a szeme a látásra; persze, hogy mit kell észrevennie, milyen nyomokon kell esetleg beljebb haladnia, milyen fogásokkal merre kell irányítani a kérdezett érdeklődését: azt előzetes szakképzettségének köszönheti.

Azonban az eddigi fentartás nélküli dicséretre munkája egy vonatkozásban nem szolgál rá. Nem a szociológiai műveltséget hiányoljuk nála, mint egyik kritikusja, hanem a szociális érdeklődést, érzéket és felelősségérzést. A paraszti illendőség törvényét, illendő és tisztas magaviselet szabályait és életük attitűdjében gyökerező meg egyezései szokásokat pedig át- meg átszövi a nyomorúságos szociális viszony. Az állati sor, amelyben tengődnek, komoly elváltozásokat is okoz nemcsak a hiedelmekben, babonákban, de irreális hitbéli aberrációkba kergeti őket, menedéket keresni, elvonatközözt a reális élet szorongatásai elől.

Mi hát ennek a pátriárhálishan jó és nyájias leereszkedésnek az oka, mi az, ami a végső következtetéseket mégsem vonja le vele? Ezt társadalmi helyzete magyarázza meg. A felgyűjtött falukban földesúr rokoni vannak, vagy saját családja az. Ez a függőségi viszony, ha ma már gazdasági területeken nem is nyilatkozik meg annyira — különben is tán sehoh sem szegényedett

le annyira a dzsentri, mint Szatmárban: — annál inkább megmaradt a társasértekezésben a szellemi függőség érzése. *Luby Margit*ből sem hiányzik a földesúri felülrolnézés (meglett embereket s asszonyokat tegez le, enyhe földesúri fölényel) s ha a kérdett ezt a hangnemet akceptálja, *L. M.* rökön úgy veszi, mintha vazallátusa alá tartoznék, akiről, mint ilyenről, ő tovább nem köteles törődni, mert hiszen gazdasági baja, hogy lehet annak, aki őtöle függ?

Erre a földesúri fölény lovára egyébként könnyen felkapatja atyjának, az egykori közkedvelt függetlenségi képviselőnek ma is élénk emléke. Ha Bóné Irma, Katona Ferenc vagy az öreg Kovács tudja, hogy a „tekintetes úr”, a „követ” lányával állnak szemben, azonnal *olyan* Minderwertigkeitsgefűhlt éreznek, amely csodálatosképpen teljesen szorongás-mentes, „szíves”, megnyugtató s *L. M.* máris kellős közepibe ringatózott annak a népszemléletnek, melyben többé szociális érzék és felelősségérzet nincsen.

Ugyancsak ebből származik sajnálkozás a népviselet, népszokások stb. pusztulása felett. Mert az a nép, amelyik nem hord többet bőgatyát és lobogósinget s nadrágba bújik: ősi szokásait éppúgy leveti, mint a gatyáját; megéri a műveltség szele, nem hagyja tovább nyugodni a tanulási vagy s a lassan feltaruló új világ technikai csodáiba is belekóstol s az autó és repülőgép ismeretében és csodálatában nem nyúl olyan önkéntelen sapkájához, ha a eséza vagy jukker elzörög mellette. Magatartása a földesúrral szemben teljesen megváltozik, mivel megszűnik a pátriárhális egység földesúr és paraszt közt (Proust!), melyben automatikusan történt a földesúr gondoskodása jobbágya vagy érdekeltségébe, szellemi patronátusa vagy anyagi vazallátusa alá tartozókért. A jobbágy nem fog többé Minderwertigkeitsgefűhlt érezni, a földesúr szociális felelősség nélküli fölényét teljesen elveszti, de messze még az út, amíg a magyar tömegsors átérése és nyomása alatt felébred szociális felelősségérzete is. *L. M.* haladó osztálya fölényét szellemi sikon mi más sem biztosítja már ideig-óráig, mint a népelet szokástörvényeinek nehezen mozduló szövvénye, a tetetlenség törvényénél fogva. *Weöres Sándor*, a fiatal dzsentri költő így fogalmazza meg:

„...előre üdvözöl akárki és ődsi tisztesség övez...”;

kérjük őket, számolják fel azt az „ődsi”

tisztességet s ne fájlják, hogy a nép népiességét vedli lefele; a feltörekvő parasztság új kultúránkban kialakító, nagy hatással vehet még részt.

III.

Luby Margit könyvének két hibája, néprehajlásának maradi szöge s a népelet merev, statikus ábrázolása ellenére is többet használ a *magyarságnak* egyedül, mint a mai egész vármegyei közigazgatás együttvéve. Népismeret: ez talán legfontosabb tudományágunk s ő ez épülő műhöz igen értékes téglákkal szolgál. Ha minden dzsentri megett ennyi *hungarológiai tett* volna: Magyarország ma nem itt állna.

Luby Margit vérségi rokonait, teljes Szatmár vármegye középosztályát pedig kérjük: használják fel felelősségteljes vezetőszerepüket a szociális látóhatár minél tágabb kiszélesítésére, mentseik ki ezt a megyét szellemi és szociális elszigeteltségéből. A parasztság értékes egyedeit pedig ne csak ideológiai megalkuvás árán használják fel ezután konstruktív munkájukban. Teremtse nek olyan légkört, amelyik kilábol a feudálizmus égézte alól: hiszen erre nagyon sok tisztaszándékú ember áll készen közöttük ma is. Magam is a megye mostani legmagasabb közfunkcionárúsának köszönhetem elindulásum, mely — Istentől kapott hivatástudattal érzem! — azért történt, hogy ezeket megmondhassam, mint Illyés

„együgyű népekkel, kiknek fia vagyok, kiknek uruk előtt nézésük is dadog, oly gyámoltalanok. Szavaik elbűjnak. Tanuljam el, amit mondani sem tudnak. S mit, a némán rángó vonások kérdeznék, a nyílt kérdéseknek meg is felelhessek és szavaim, mint nagyszülémnek szájában, hangozzanak egyre bátrabban, tisztábban!”

BUDAPEST egyik legkellemesebb szórakozóhelye az Uj Bizánc kávéház. Gyönyörű belső kiállítás, a figyelmes kiszolgálás, olcsó árak s tetejébe az elismert művészi színvonal biztosítja állandó sikerét. Kávéház, kabaré együtt s mind ez — polgári áron! (x)

A HÜVÖSVÖLGY egyik legkellemesebb helye, amely a város középpontjától is rövid idő alatt elérhető, a *Budagyöngye* vendéglő. Apát ucca 9. (x)

A HÜVÖSVÖLGYI végállomásnál várja a kirándulókat a *Tündérvendéglő*, amely valóban rászolgál nevére. (x)

MURÁNYI-KOVÁCS ENDRE: KÖNYVEK KÖZÖTT

KÉT DEKAMERON.

„Egy gondosan megválasztott francia, vagy angol novellasorozat mennyi minderről adhat számot s mennyi mindenből ízelítőt... nem egy regénynél s tudományos könyvnél gyorsabban, mélyebben, elevenebben s főképp azzal a bizonyos spontán sokszólamúsággal, ami az egyesek és az egész összhangjában muzsikál.” *Gyergyai Albert* írta ezeket a sorokat a *Francia Dekameron* bevezető tanulmányában s e sorok kifejezik mindazt a várakozást, mellyel a *Nyugat* által indított *Mai Külföldi Dekameron* sorozatának elébe néztem. Valóban sok minderről adhat számot egy az élok legelső sorában állók írásaiból jól összeválogatott novella-antológia, demonstrálhatja egy nemzet irodalmi munkásságának irányát, jellegét, sőt értékét is.

A sorozatból eddig a franciák és az amerikaiak kötete jelent meg. S bár a *Francia Dekameron* nem teljes — egy második kötet fogja még követni — a tíz-tíz különböző egyéniségű és tehetségű író novellájából véleményünk alkothatunk magunknak a két nemzet novellaírásának — sőt egész irodalmának — helyéről, irányáról és legújabbán elért eredményéről.

Tudom, hogy „minden irodalom önmagában zárt egység, külön mértékeivel, nézőpontjaival, melyek szerint keretein belül, összehasonlíthatunk egyes műveket, de melyeket idegen irodalmakra kivinni, idegen művekkel való összehasonlítsókra alkalmazni nyilvánvaló hiba”. (Babits Mihály.) Mégis magától adódik kívánságom: a mai francia és amerikai novellaírókat a két *Dekameron* alapján egymással szembeállítani. Természetesen értékelés szempontjából csak is azt veszem alapul, ami az *egy-egy* kötetekbe foglalt novellák együttes, nagyjából egyirányú (s a másik antológia darabjaitól elütő) sajátossága.

Gyökeres különbséget látok a két *Dekameron* között.

A francia novella — bármennyire is életmény-alapú némelyik — elszakadt teljesen az élet realitásától s a művészet elvonatkoztatott világában alakult ki. Ez korántsem jelenti azt, mintha nem lennének a novellák között *realista* írások. De igenis jelenti azt, hogy ezek a francia írók eljutottak a fejlődésnek arra a fokára, mikor az írás részükre már nem kifejezője világerzésüknek, de elvonatkozottabban, önmagában valóság. Ez maga után vonja azt a következményt, hogy

számukra a végső cél *önmaguktól* függetlenül a mű egysége s ezzel azt is, hogy a művészi forma kérdése részükre mindennél előbbrevaló. E kötetből azt kell látnunk, hogy a XIX. század francia regényírásának hatalmas lendületű romantikus (romantikus-realista-naturalista) kitérőjét megszakítva, a francia novella visszatért a latin szellem klasszicizmusához, melynek — a romantika fellobbanásáig — hordozója volt.

Ha tehát az egyes novellák értékét akarjuk lemérni, okvetlenül szem előtt kell tartanunk a kötetben mutatkozó fenti céltűzést és irányt. A legfőkételetesebb írás ebben a vonalban, tisztaságával, naívságot és okosságot összejátszó biztos hangjaival, egyszerű meghatározottságával s halkán kiensindülő gúnyjával *Jules Supervielle* novellája: „A jászol számarra meg az ökre”.

Utána mindjárt *Roger Martin du Gard* „Afrikai vallomás”-át szeretem, mely esodálatosan mutatja meg „a művészet síkjára való transzponálás” törekvését egy nemesak közeli élmény, de az ösztönök mélyéről természeti egyszerűséggel feltörő — s a „jó erkölcösök”-be ütköző, testi szerelem témájánál.

A bocceói novellaírást a kötetben *Jean Cocteau* képviseli gyors lüktetésű, könnyű hangú, fanyaron látó és mélyretapintó novellájával. (A marseillei kísértet.) *Marcel Jouhadreau, Julien Green* — ha novelláik egyéniségük sajátosságának kifejezői is — a kötetbéli írásaikkal a maupassanti hagyományok követői.

Ez utóbbiak, ha nem is valami különös genialitással, de biztos és igaz művészettel reprezentálják a *Francia Dekameron* jelzett irányát és lényegét. Fájdalmas esalódás azonban *Francois Mauriac* végnélküli analízátába vesző „Egy író arcképe”, *George Duhamel* olesó, anekdótikus és *Jean Giroudoux* érdekes kísérletnek tűnő, de erőtlen, kúszá története, hogy a még hátramaradó egynéhány novellát meg se említsem.

Az *amerikai novellák* az írásművészet lelkének egy másik oldalát reprezentálják. Íróik közelebb érzik még magukat az élethez, mint a művészethez, az élmény-alap sokkal frissebb, közvetlenebb és érződik, hogy az írás az író életérzésének lerögzítése. Nyersebbek a novellák és hatásuk oka nagyrészt épp ez, hogy t. i. közvetlenül érintik az olvasót, akinek talán nem is mindig művészi élvezetet, de élet-élményt adnak.

Ez viszont nem jelenti azt, mintha itt a „tartalom” lenne a fontos, az „esemény” — és más oldalról a művészi megformálás kez-

detlegesebb maradna. Igaz tudatos művésze a kifejezésnek pl. *John Dos Passos*, aki egy diák kibontakozó, túlfűtött szexualitásának nyári élményét: a tűző napon izzó földet, füledt, esőkvágyó éjszakákat, érthetetlen „felnöttek”-et és szerelmeket jelenít meg (Július), vagy *Sherwood Anderson*, aki egy öregasszony haláláról ír (Halál az erdőben) egy ember egész multjának távlatával s misztikus erőkkel, amiket egy idegen, esodálatos halál a szemlélődő gyermekbe szugerial. E két novella mögött leplezetlenül ott áll az élmény. De a kifejezés tökéletes művészenek mutatkozik *James Branch Cabell* is, aki idegen világot — egy régletűnt shakespeare-i kort — elevenít meg hibátlan stílussal és történelmi megérzéssel. (Falstaff szerelmes levelei.)

Levegőjük van ezeknek az amerikai novelláknak, esetleg különleges néplélek-fellillantó, etnografikus sajátosságuk, mint az erőteljes és „barbár” *William Faulkner*, vagy *Ernest Hemmingway* írásaiknak. Azonban nemcsak ezekben érzékeljük az „exotikus” Amerikát, de még az oly városi írás mögött is, mint *Willa Catheré*, ott érezzük a nagy távlatok és kis lehetőségek s a végtelen kiterjedésű földek jelenvalóságát. A kritika épp azt gáncsolta az *Amerikai Dekameron*nál, hogy nem revelálja Amerikát, írói nem speciálisan amerikai írók, novelláik nagyrészt európai is megírhatta volna. Én a jó novellák közül épp csak *Robert Nathan* „Babalakodalm”-jánál — mely egy kevésbé geniális művészi nívón a *Superville* novellájának vonalát tartja — találtam így és talán *F. Scott Fitzgerald* novellájánál, melyet tényleg megírhatott volna bármelyik a *Francia Dekameron* írói közül.

Magá az egész kötet azonban Amerikát s az amerikai irodalmat is revelálja számomra — legalább annyira, mint *Sinclair Lewis* és *Dos Passos* regényei — azzal a közvetlenséggel, élményszerűséggel és őszinteséggel, amit a novellákból kiérzek.

A *Francia Dekameron* novellái elszakadva minden romantikától — realizmusukban is — megjelenítői egy irodalom örök elvagyódásának a klasszikus formák irányában, az *Amerikai Dekameron* reprezentálója egy irodalomnak, mely az élet lüktetése közben még nem tudott e fölé emelkedni és újjongó felfedezéssel, izgatottan — de a művészi megformálás diadalmaskodó küzdelmével — tartja a közeli kapcsolatot a valósággal.

Az irodalmi mű létehez való viszonyának két lehetőségét demonstrálják egészük-

ben a két *Dekameron* novellái. A két kötet értékének szembeállításánál erre kell első-sorban tekintettel lennem, azonban meg kell állapítanom azt is, hogy míg a franciák részéről a tíz író közül csak *Superville*, *Du Gard*, *Cocteau* s talán még *Jouhandeau* írásai képviselnek igazi értékeket, addig az amerikaiak közül e szempontból csak két nőíró, *Ellen Glasgow* és *Evelyn Scott* nevét nem szabad emlitenem.

Kiállítás egy kortársért.

Kiállítás egy kortársért, egy sorstársért: ez akar lenni e néhány sor. A kortárs *Gelléri Andor Endre*, a nemzedékemből kvalitásával magasan kiváló novellista. A kiállítás pedig tulajdonképpen válasz a bírálatra, mely az író újabb munkásságáról a *Nyugat* áprilisi számában megjelent.

A bírálat szembeállítja *Gelléri* első novella-gyűjteményét a „Szomjas inasok”-at, a nemrégiben megjelent „Holducca” című kötetével. Szerinte „hídverés ég és föld között” volt *Gelléri* majd minden régebbi írása, az újakban azonban az író a földi parton rekedt s annak, ki régen gondolkodás nélkül repült a magasba, most esetelvé-botolva kell megtanulnia, járni a rögökön. A kritikus: *Illés Endre* kiemeli az író nemes és igaz művészhez illő intencióját — mely szerint az író nem akarja bűvészként újravárázsolni, megismételni a régi műveket, — de kritikai értékelése már arra mutat, hogy *Gelléri* az új úton egyáltalában nem alkot oly maradandót, mint a régin. „Mint akinek eldobhatatlan súlyokkal rakták meg a zsebeit, úgy maradt itt a földön.”

Én *Gelléri* útját korántsem látom ily megszakítótnak s munkásságát ily szétválaszthatónak. Soha nem álltam a „Nagymosoda” és a „Szomjas inasok” hozsannázói között, de örömmel szemléltem egy távoli társnak *kifelé* diadalmas útját. Növekvő örömmel nézem azonban most a „Holducca” novelláinál egy közelebb kerülő írótság diadalmas *belső* útját. Nem „ver hidat ég és föld között”, de jól látja, meri látni és meri megmutatni „földi” életünket és a hétköznapi külső arculat mögött a démonit. Nem úttörést, de határozott elmélyülést, gazdagodást érzek a „Szállító munkások”-tól, a „Panni tükré”-től a „Holducca”-ig s különösen az „Egy ház a telepen” merném mondani tökéletességéig.

Gelléri Andor Endre új kötetét majdnem egyidőben olvastam a két *Dekameron*-nal. És mondhatom: meglátásban és kifeje-

zésben oly érték a „Hold ucca” egynehány írása, hogy nem látok ezek és a legjobb amerikai és francia írók egy-egy novellája között egyáltalában mély szakadékok, mérhetetlen távolságot s bátran sorakoztatom fel e néhány mondatot *Gelléri* védelmében a két antológiáról írt jegyzeteim mögé.

Gelléri nemesak, hogy igaz ígérete irodalmunknak, de legújabb kötetével az ígéretek beváltását is megkezdte. Hogy nem

jut nagyobb lélekzethez s erejé a „Nagy-mosoda” nemsikerült, darabos kísérlete után nem mutatja meg nagyobb koncepcióban, az nem az ő bűne, de atok rajta, rajtunk, kortársakon mind, kik egyéni és írói becsületünket meg akarva őrizni, életünk fenntartása miatt idegen területekre kényszerültek s a napi nyole-tízórai robot fáradsága után nem juthatunk el nagyobb, beteljesedő és győzelmet-hozó alkotásokhoz.

KÖZÉPEURÓPAI TÁJSZERVEZÉS

Írta: HALMOS BÉLA.

(Befejező közlemény).

A káros és oktanal tájpusztítással szemben éppen egy másik ugyanúgy nagyjelentőségű tevékenységre ad lehetőséget a termelés-terv földrajzi megalapozása: az ember tájalkító tevékenységének terv- és szakszerűsítésére. A termelés-terv nagyobb távlata értelmessé és így létjogosulttá és lehetővé tesz olyan nagyobbszabású tájtalakításokat, felszíni: domborzati és területi, vízrajzi adottságok megváltoztatását, melyek nem a közvetlen termelés céljait szolgálják, hanem maguk teremtenek előfeltételeket a termelés számára s így csak ezek kihasználása után válnak hasznosakká (feltöltések, lehordások, átvágások, talajjavítás, öntözőberendezés, stb.). A tervszerű tájalkítás a táj életének folyamatai közül a termelésre károsakat hátráltatni igyekszik, a céljainak megfelelőket pedig elősegíti, gyorsítja: ezáltal válik voltaképpen az ember tevékenysége a táj életének dinamikus tényezőjévé.

A táj különböző adottságainak térbeli eloszlásán alapul és a tájmunkamegoszlás elvein épül fel a termelés-terv legfontosabb része, a különböző termelési ágak és módok területi és térbeli elosztását okszerűen meghatározó zónaterve. A mezőgazdaság és állattenyésztés területi eloszlása főleg éghajlati növény- és állatföldrajzi tényezők térbeli csoportosulásán épül föl, az ipari nyersanyag pedig előfordulásának tájbeli eloszlásán. Kijelöli az anyag- és erőszükséglet ellátásának központjait és az ezekhez tartozó ellátási körleteket. A település és közlekedés anyagi mivoltára gyakorolt elsődleges hatásánál fogva különösen fontosak az építőipar és a közlekedési hálózatot felépítő zónatervei. Különálló része még a termelés-tervnek a vízterők kihasználására, öntözőberendezések létesítésére, hordalékkotró és feldolgozó (kavics, homok, iszap.) telepek, halgazdaságok és halfeldolgozó üzemek elosztására és építésére, víziutak kialakítására, árvízvédelemre és vízszabályozásra kidolgozott, szétágazó tev-

kenységi körét tervszerűen egybefogó „vitz-terv”. Azonkívül az „erőterv” az összes erőforrásokra kidolgozva az erőelosztó hálózat térbeli kialakításával.

A termelés-terv segéd tudománya a földrajz összefoglaló alapján és keretében az összes gazdasági és termelés-technikai tudományágak és a földrajzból a gazdaság-földrajz, növény- és állatföldrajz.

A tájszervezés második része a település-terv. Ez az ember tervszerű elhelyezkedése a tájban, a emberi élet elemi létfeltételei, védelmi szükségletei, a termelés, település és közlekedés következményeinek szakszerű figyelembevételével és kielégítésével a táj földrajzi ismerete alapján.

Első fontos része a település térbeli elhelyezése a tájban: a településre alkalmas helyek kijelölése. Ez a település szétágazó kapcsolatainak értelmében többféle szempont szerint történik.

A földrajzi elhelyezésben az emberi élet elemi létfeltételeinek térbeli eloszlása, az éghajlati, domborzati és vízrajzi védettség és előnyök kihasználása: a tájoló-terv (nap-, szél-, víz-) keretében és a település térszükséglete a döntő jelentőségűek. Ebben a táj viz-szint és domborzati, vízrajzi tagozódásának finom aprólékos és különleges részletei, éghajlatának különleges, kisméretű, helyi, aprólékos részletjelenségei játszanak fontos szerepet, ezért nagyon gondos és aprólékos leíró és elemző földrajzi részletmunkát igényel.

A termelési és közlekedési elhelyezés vezető elve a lehető legnagyobb központosságra törekvés: a termelés és közlekedésnek a tájtagozódása, anyagi és szerkezeti felépítése által kijelölt térbeli kapcsolataiban. A településnek a termelés emberi munkaerővel való ellátásának lehető gazdaságossága értelmében azokat a helyeket kell elfoglal-

nia, ahol ezek a kapcsolatok csomópontokat alkotnak.

A település képződésének és kifejlődésének összes feltételei és szükségszerűségei tehát ezek szerint ott vannak meg, ahol a földrajzi, termelési- és közlekedési szempontok összes követelményei megtalálhatók, vagyis az ezek szerint külön-külön megállapított elhelyezési terv kijelölt pontjai térbelileg egybeesnek.

Másik igen nagy jelentőségű része a településtervnek a település méretezése, egységeinek nagyságát és eloszlását sűrűségét megállapító tervek. Itt különösen a termelés és közlekedés szempontjai fontosak. Ugyanis a termelés, település és közlekedés egyes ágainak minden adott csoportjára a településnek egy külön, bizonyos nagyságú és sűrűségű egységből álló rendszere állapítható meg, melyeknek a termelési- és közlekedési ágaknak és módoknak működésszerűleg a legjobban megfelelő és elterjedésében és fejlődésében ezekkel együtt változik. Egyenletes földrajzi és térbeli adottságokat feltételezve ez meglehetősen szabályos lesz. A táj földrajzi viszonyai persze mindig módosítják, ha rájuk alkalmazzuk. A település méretezése éppen ezeket az összefüggéseket használja fel tervszerűen. A település jelentőségét is éppen a helyesen, vagy helytelenül létrejött településnek a termelést, közlekedést, közigazgatás-, társadalom- és művelődés fejlődését elősegítő, vagy hátráltató befolyásai adják.

A település egységeinek térbeli kialakításával a városépítési technikai tudománya foglalkozik. Ez a településterv keretében földrajztudományi alapot nyer, különösen a településföldrajzban és településtörténetben és a földrajzi alaktanban.

A településterv időbeli programját településpolitikának nevezzük.

A közlekedésveterv, a tájszervezés harmadik részére jórészt ugyanazok az összefüggések s így ugyanolyan felosztás is vonatkoznak, mint a településtervre, csupán a település és közlekedés tényezői cserélődnek fel. A termelés, település, közigazgatás, társadalom és művelődés szempontjából jelentősége ezért szintén ugyanaz.

Az egyes közlekedési ágak úthálózatának földrajzi elhelyezésében főleg a táj domborzati, vízrajzi tagozódásának és talajviszonyainak van módosító szerepe, különösen a lejtésviszonyok és a pályasúrlódás és a talaj szilárdságán keresztül, de ez a hatás minden közlekedési ágra és módra nézve más és más. Ezek különbözők távolsági, irány- és lejtésviszonybeli igényei és pályasúrlódása szerint. A domborzat legkönnyebben járható részei hegyvidéken a vízrajzi hálózat részei, így itt egy bizonyos

völgynagyságon felül a közlekedési hálózat ezekben helyezkedik el, annál is inkább, mert védettségüknel fogva a település is beléjük húzódik le.

A közlekedési hálózat termelési és települési elhelyezése ellentétben a településsel és termeléssel csomópontközi, a termelés és település egyes gócainak térbeli elosztásától függ, ez adja a közlekedés általános térbeli kapcsolatait, a táj munkamegosztás, a termelés munkamenetének térbeli sorrendje és a munkaerő- és termékelosztás feladatának értelmében.

A közlekedési hálózat csomópontjainak sűrűségét és távolságát, az egyes csomópontközi szakaszainak hosszát és így a közlekedési hálózat sűrűségét is, (melyet a területegységre eső úthálózathosszal mérünk) több tényező határozza meg. Elsősorban a táj földrajzi tagozódásának nagyméretű, vagy aprólékos volta és vele kapcsolatban a termelés és település bizonyos nagyságú és jelentőségű csomópontjainak térbeli eloszlása. Minden közlekedési ág- és módnál a közlekedés belső technikai törvényszerűségeiből is megállapítható egy olyan menethossz, állomástávolság, amely annak működésszerűleg legjobban megfelelő és hálózatának sűrűségét meghatározza és jellemzi. Ezt persze a táj és a termelés és település csoportjainak sűrűsége többé-kevésbé, de mindig hátrányosan módosítja.

Jelenleg többféle közlekedési ág használatos, ezek csomópontjai rendszerint egybeesnek a termelés és település egyes gócaiban, így hálózatuk egymásba és irányba illeszkedik. Ennek az egymásba illeszkedésnek sorrendjét és fokozatát állomástávolságaik különböző hosszainak egymáshoz való aránya szabja meg.

Legfontosabb a vízi, légi, vasúti és országúti közlekedés és kishelyi viszonylatban a gyalogjárás, főleg mennyiségi szempontból.

A közlekedésveterv segédudománya a közlekedésföldrajz, programja a közlekedéspolitikai. A közigazgatási terv, a tájszervezésnek legközvetettebben felépülő része. Ez a közigazgatás szerves belső tagozódását állapítja meg, ezt vizsgáló segédudománya: a közigazgatási, vagy államföldrajz segítségével, tervszerűen és tudományos módszerekkel. Megállapítja a közigazgatás területegységeinek nagyságát, elhatárolását, beosztását, nagyobb egységekbe kapcsolásuk fokozatszámát, kijelöli legmegfelelőbb központjaikat a földrajzi tagozódás, termelés, település szempontjai és igényei szerint és kapcsolatainak megfelelően.

Ahol a táj erős földrajzi tagozódása következtében a táj kisebb, zártabb és önálló termelési területekre bomlik, különálló terme-

lési, települési és közlekedési központokkal, góccokkal és ezekben összefutó, szétdarabolt közlekedési hálózattal, ott a közigazgatási egységek területét, elhatárolását, központjait és összeköttetésüket is maga a táj földrajzi tagozódása szabja meg: pl. apró medencékből álló hegységben. Itt különösen a domborzatnak és vízrajznak van fontos szerepe.

Ahol azonban a táj nagyobb területen azonos tagozódású és felépítésű és így nagyjából egyenletes termelési, települési és közlekedési lehetőségeket nyújt minden irányban, ott már a földrajzi tényezők elhatároló és irányító hatása alig érezhető és a termelés, település és közlekedésnek a közigazgatásra gyakorolt hatásai lesznek túlyomók, elsődleges jelentőségűek a közigazgatási terv megalkotásában. Különösen a közlekedési és távolsági érintkezés hatásai fontosak. A területbeosztás alkalmazkodik a termelési területegységeihez, a központok a települési és közlekedési góccokban helyezkednek el lehetőleg központosan, körzetük minden pontjáról egyformán elérhetően. Egyenletes termelési lehetőségek és egyenletes sűrűségű település mellett a közlekedési és távolsági érintkezés ható sugarainak nagysága szabja meg az ekkor körülbelül egyenlő nagyságban kialakuló közigazgatási területegységek kiterjedését: ez a közlekedés és érintkezés módjainak fejlődésével nő. Minden közlekedés és érintkezés módjának tehát megfelel egy bizonyos kiterjedésű közigazgatási területegység. Ezt az összefüggést a közigazgatási terv céltudatosan használja fel és minden közlekedési ágra és módra külön dolgozza ki.

A közigazgatási terv jelentősége is azokból az összefüggésekből adódik, amelyek révén a helyesen, vagy helytelenül megadott közigazgatási területbeosztás, központjelölés, fokozatbafoglalás a táj termelésének, településének, — ezt különösen egységként tekintve — közlekedésének, társadalmának és művelődésének fejlődését nagymértékben elősegíti, vagy hátráltatja. Ezenkívül politikai szempontból is fontos, mert keretében nyilvánvalóvá lesz a szerves államképződés több, (földrajzi, termelési, települési, közlekedési, társadalmi és művelődési) tényezőkből összeadódó valóságos gyökere és a mai hibás és egyoldalú elképzelések közti értékkülönbség és így lényegesen elősegíti a nyelvi, faji, vallási és társadalmi különállás egyoldalúan túlzott hangsúlyozásával elválasztott és szembeállított népek barátságos együttműködésén alapuló, szervesen megalkotott kapcsolatainak kifejlődését.

Már az egészen futólagos vázlatból is meg-

látszik, hogy a tájszervezés munkaköre milyen roppant terjedelmű. Azonkívül még nem is rendszerbeli, elvi egyszerűségében valósul meg, hanem rendkívül változatos és mindig módosuló lehetőségekkel és feladatokkal áll szemben.

Magának a tájnak térbeli lehetőségei és adottságai is minőségileg rendkívül sokfélék és mindenütt mások, az áttekinthetlenségig változatosak. Mennyiségi összefüggések és egymáshoz való arányuk szintén sehohsem egyszerű és egyforma, kapcsolataik bonyolultak. Hozzá a táj változásaival és fejlődésével időbelileg is bár lassan, de állandóan változnak. A termelés, település, közlekedés és közigazgatás is rendkívül összetett tevékenységek, mert igen sokféle szükségletet látnak el. Működési és anyagi kapcsolataik, egymáshatásuk szintén bonyolultak, maguk is állandóan változnak. Így már eredetileg is változatos és hatalmas térbeli felépítésük történeti képződményeinek és maradványaiknak a legkülönbözőbb változatokban létrejövő, egymást átszővő rétegződésével olyan összetetten alakul ki és olyan nagymértékű fejlődik, hogy csak leírása is hatalmas munkát igényel, tervszerű megalkotása pedig ilyen formában és egyszerre: lehetetlenség.

A tájszervezés az időbeli változások folytonossága miatt voltaképpen folytonos jellegű állandó tevékenység és megvalósulása, tényleges kialakulása, hatalmas és bonyolult volta miatt nem egész földfelszíni, hanem kiterjedésben kisebb, önállóbb, tehát kapcsolataikban egyszerűbb, helyi viszonylatokban elemi vonatkozásokban és a történeti képződmények által egyáltalán nem, vagy kevésbé ellepített új területeken fog megkezdődni. Ezeket a helyeken kifejlődése is hamarabb megy végbe.

Kezdeteinck emiatt mintegy szemléltető, példázó jellege és szerepe lesz a tájszervezés gondolatának tudatosítási munkájában s így nagy jelentőségűek lesznek ennek számára.

3. TAJSZERVEZÉS A KÖZÉPDUNA MEDENCÉBEN.

Erre a szerepre több okból is különösen alkalmas a földrajzi értelemben vett Középeurópa: a Középduna Medence, elsősorban domborzati és vízrajzi szempontból kivételesen tökéletes különállása és egy-

* Vö: A középeurópai tájegységek problémái. A polló 1934 dec.

ségessége miatt. Tagozódásának igen szerencsés összetevő részei változatosságukban sokoldalúvá teszik, majd nem teljesen kiegészítik egymás termelését, így termelés szempontjából még ma is nagyrészt önálló. Tébrelti kiterjedése megfelel a tájalakító tevékenység mai teljesítőképességének, nem állítja még egyelőre megoldhatatlan feladatok elé. A Felvidék valamelyik apró, zárt medencéje valóságos szemléltető iskolapéldája lehet a tájszervezés elméleti kidolgozásának és gyakorlati megvalósításának.

Mindezek következtében a Középduna-Medence tájszervezése földfelszíni viszonylatban is külön, meg lehetőségen önálló tervet igényel. Ennek vázát a rávonatkozó földrajzi irodalom általános ismerete és mai állása alapján, bizonyos életmódot feltételezve, egészen nagy vonásokban már meg lehet alkotni.

A területi vonatkozások megértéséhez szükséges a Középduna-Medence földrajzi elhatárolása. Középduna-Medencének nevezzük azt a nagy területű sekély mélyedést, melyet észak- és délnyugatról az Alpok és a Dinári-hegység kétféle való vonulata, északnyugattól délkeletig pedig a Kárpátok ívben kanyarodó lánchegysége fog körül és amely a Duna által lecsapolta még két másik nagy medence közt középen fekszik. Több kisebb-nagyobb medencére: Nagy-Alföld, Kis-Alföld, Erdély, zágrábi, laibachi és klagenufuti medencékre és hegyekkel borított peremfelvidékre: Tótföld, Ruténföld, Erdély, Szerbföld, Alpokalja, — tagozódik. Az apró medencébe tagolódó Szerbföld magas hegyvidéke, az Alpokalja a laibachi, klagenufuti és gráci medencékkel, éppen úgy felvidékei az Alföldnek, mint Tótföld, Ruténföld és Erdély, mert vízrajzilag idetartoznak és így errefelé vannak nyitva, csak kissé távolabb esnek és más államokhoz tartoznak: ezért nem köztudomású ez a tény. A Középduna-Medence szoros körülzártsága csak az Alpok és Kárpátok csatlakozását megszakító Bécsi-Medence és Morva-mező kiterjedésében szűnik meg, széles kaput hagyva Nyugat felé a Morva-Medence erre történő lecsapolása számára, ezért még ez is idevehető, bár a határoló peremhegység külső oldalára esik. Földrajzi értelemben véve tehát a Középduna-Medence az igazi Középeurópa.

A Középduna-Medence teremtésében mindenütt megnyilvánul a központi Alföldekre és az ezeket körülvevő peremfelvidékre való földrajzi tagozódása és ezek kölcsönös termelési kiegészítődése. Azonkívül

a másik alapvető tény: az, hogy a nehézipar anyagaival és erőforrásaival csak szerényebb mértékben van ellátva és így termelése félig ipari, félig mezőgazdasági jellegű marad, ipari szükségleteinek egyrészét mindig mezőgazdasági fölsolegének ellenében fogja más tájakról megkapni.

Az alföldek termelése túlnyomóan mezőgazdasági lévén, legfontosabb kérdés a mezőgazdaság korszerűsége, úgy termelési ágak és módok, mint üzemi és birtokforma tekintetében. Ennek föltétele a felvidékekkel kapcsolatos tájmunkamegosztás kiépítése és — mivel éghajlatuk átmeneti jellege miatt annak szélszélyes eshetőségei a terméseredményt bizonytalanná teszik — az öntözés megoldása. Emellett még az erőellátás is probléma. Viszont a Felvidékeknek ásványi erőforrásai elég szegényesek s így túlnyomóan ipari jellegű termelésüknek legfontosabb fejlődési föltétele a vízerők kihasználása. Ezekből a körülményekből a Középduna-Medence vízrajzi hálózatának páratlan egységességén alapuló hatalmas, amely a Felvidékeken történő víztárolással az Alföldek távvezeték hálózatán át szakszerűen kijelölt körzetekben végbemenő erőellátását a felvidékekkel együtt megoldandó és az alföldek öntözését lehetővé tenné, sőt a mezőgazdaság korszerűségének közlekedési föltételeit: a mestertergés víziutakat is megteremtene az öntözőhálózat kiépítése kapcsán. Mindez persze a tényleges tervezés kérdése. A másik feladat a tájmunkamegosztás kiépítése, aminek kiváló lehetősége van az alföldek és a felvidékek kölcsönös termelési kiegészítődésében. Altala a felvidékeken felszabadulnának gazdaságföldrajzilag odailő termelési ágak eredményes termelése számára azok a jelentős területek, ahol az önellátás fokán a mezőgazdasági termékeknek azt a részét kényszerültek kedvezőtlen adottságok ellenére is termelni, amit nem tudtak máshonnan megszerezni.

Az alföldeken szintén jelentős feladatai vannak a tájmunkamegosztásnak. Ezeknek ugyanis csak az éghajlatuk egységes, de domborzatilag, vízrajzilag és talajviszonyok szempontjából különböző tájakra oszlanak. Legfontosabbak a gyümölcs-, szőlő- és kertgazdaságra, kapás- és iparnövények termelésére különösen alkalmas homokterületek, a gabonatermelésre legmegfelelőbb lösztablák és lejtők és a most sikesebb árterületek. Ezeknek különösen növényföldrajzi sajátosságai döntőek a termelés szempontjából. A tájmunkamegosztás ezekre a különböző területekre termelési áganként mezőgazdasági zónaterveket dolgoz ki s így a termelést szakszerűsítéssel fejleszti. Tájmongráfiák tekintetében főleg az alföldek

földrajzi irodalma még elég szegényes, most indul biztatóbb fejlődés ebből a szempontból.

A termeléstervhez tartozik még az alföldek ipari és a felvidékek mezőgazdasági ellátásának szakszerűen történő körzetbeosztása és ezek kapcsolatainak kijelölése.

A Középduna-Medence településtervét éppen a felvidékek iparfejlesztése és az alföldek mezőgazdaságának korszerűsítése állítja igen fontos és nehéz feladat elé. A felvidékek zsúfolt aprófalvas és szétszórt irtvány-települése és az alföldek tanyavilága, sűrűn szétszórt kis falvai, ritkás nagyobb mezővárosai ugyanis a kezdetleges állattenyésztés: havasi- és szilaj-pásztorokodás és állati erővel dolgozó kezdetleges földművelés- és közlekedésmód szerves képződményei és a termelés, település, közlekedés, közigazgatás, társadalom és művelődés fejlődése szempontjából egyaránt rendkívül hátrányosak. Ha tehát az eddigi termelés helyét a gépipar, a gépesített mezőgazdaság és közlekedés foglalja el, akkor a település ezen formáinak is el kell tűnniök, hogy helyettük az ezeknek megfelelő, minden szempontból előnyös ipari és mezőgazdasági központosított település fejlődjön ki, a gépesített termelés és közlekedés következményeinek megfelelő sűrűségében és nagyságában. Ezt a településterv a lakosság tervszerű egybetelepítése által teszi lehetővé. Persze ehhez is az eddig megfutott fejlődés teljes ismerete szükséges, pedig a település-földrajzi monográfia-irodalom még egyáltalán nem készült el.

Az új településrendszer anyagi felépítésében az alföldeken jelentős szerepet játszik az építőanyag-ellátás körzetbeosztása.

A Középduna-Medence közlekedésterve is a település-tervhez hasonló feladattal kerül szembe, különösen az alföldeken, mert a hegyvidékek völgyei egészen véve, mindig állandó útvonalak maradnak, ha a termelés és közlekedésmód megváltozik is.

A termelési és elosztási forgalom térbeli viszonyainak kijelölését megint az alföldek és felvidékek kölcsönös termelési kiegészítő-dése szabja meg. A felvidék minden egyes kijárójából, kapujából lehetőleg az Alföld minden pontját el kell tudni érni, a Felvidék ipari termékeinek általános elosztása értelmében. Az alföldeken a minden irányban egyenletes termelési és közlekedési lehetőségek alapján, mértanilag nagyjából szabályos, sokszögű közlekedési hálózat fejlődik ki, melynek alapeleme a háromszög: ennek mindegyik csúcspontjából a másik kettőt egyenes vonalon lehet elérni. Ez a szabályos közlekedési hálózat a Felvidék kapuiból indul ki és az egész síkságot minden irányban átszövi. A háromszögelem

nagysága, oldalhossza a közlekedésmódra jellemző menethossz, állomástávolság. Ezt a szabályos sokszöghálózatot kell a Középduna-Medence közlekedéstervének megtervezni, méretezni, csomópontjait az új település göcseiben elhelyezni. Ez a mai út- és vasúthálózat átalakítását, általános csomózását jelenti és megszünteti ennek a régi településhez való célszerű alkalmazkodása következtében előálló hátrányokat: a túlszűn fekvő, félreeső és jelentéktelen állomásokat és ezáltal meggyorsítja és gazdaságosabbá teszi a közlekedést.

A felvidékeken nem annyira a közlekedési hálózat új rendszerbe való átépítése szükséges, mint a hiányok pótlása új vonalakkal, a pálya átépítése a fejlettebb közlekedési ág és mód legkedvezőbb lejtés- és irányviszonyai szerint. Azonkívül az esetleg szétdarabolódó közlekedési hálózat egyes elkülönülő részeinek összekötése, egybefoglalása, összefüggő folytonos egységgé. Ennek különösen az apró elzárt medencékre tagolt Tótföldre és a Szerb-felvidékre van igen nagy fontossága. Különösen a teljesen elzárt, fejlődésében visszamaradt Szerb-föld számára jelentene gazdasági feltárást, termelési lökőerőt, közigazgatási és művelődési lehetőségeket, összefüggő közlekedési hálózat kiépítése és ennek bekapcsolása. Ez annál is inkább fontos, mert a Középduna-Medencéből az Adriai-tengerpartra a szerb folyók szűk völgyein át víz az út. A tenger jó közlekedési megközelíthetősége szempontjából óriási hátrány, hogy a központi medence könnyen elérhető délnyugati sarkától egészen rövid távolságra fekvő tengert a Karszt keskeny, de igen nehezen járható, kopár mészkőkisíja zárja el. Itt még nagyobb domborzati átalakítás is célszerű lehetne, különösen ha azt is figyelembe vesszük, hogy a Karszt a tenger felől jövő csapadék nagyrésztét is föltartóztatja.

A Középduna-Medence közlekedési tervére számára valósággal iskolapéldászerű lehetőségeket lehet találni földrajzi tagozódásának egységességében és fokozatosságában. Ennek ellenére is a mai közigazgatási területbeosztás csak ott felel meg kielégítő mértékben, ahol a földrajzi tényezők hatása nyilvánvaló és kényszerítő erejű volt. Leginkább még a Tótföld megyéi alkalmazkodnak a különálló kis medencékhez. Az Alföldön, ahol tisztán érvényesülhetett volna a központosság elve, teljesen természetellenes a megye-területek kialakulása. Ezért a közigazgatási terv nemcsak a tájszervezés keretében, hanem már most is időszerű, hogy a mai közigazgatási beosztás szakszerűtlenségéből származó hátrányokat kiküszöbölhessük. A békekötések államrendezése által teremtett természetellenes állapotok persze súlyos károkat okoznak, ez-

ket már nem lehet csak egyszerű reformmal megszűntetni.

A mai közigazgatási központok kijelölése is hibás, pedig ez fontos kérdés, mert a közigazgatás helyi településképző és fejlesztőerőt is jelent s így a hibás kijelölés mesterségesen kiemelhet voltaképpen jelentéktelen helyeket a földrajzi adottságokból szervesen adódó központok helyett. Később még a közlekedés is idetelerődik, úgyhogy az egész vidék körzetének fejlődése hibás irányba fordulhat. Sajnos, ma sokszor ilyen okokból létrejött állapotot vagyunk kénytelenek kész adottságnak elfogadni. Ebben része van az államföldrajzi-irodalom szegénységének is.

A tájszervezés gondolatának megvalósulása még külön jelentőséget nyer azért, hogy ezt a nagy földrajzi egységet, mely Európa három szerkezeti, felszíni, éghajlati és nyelvi területének összszögellésében fekszik, hozzá még nem egy nagyobb, egységes nép lakja, hanem kis népek csoportja; a központi medencét a magyarok, a peremfelvidékeket a tótok, rutének, románok, szerbek, horvátok, szlovének és osztrák-

németek. Ezek a népek földrajzilag egy nagy táj lakói, gazdaságilag éppen elhelyezkedésüknél fogva egymásra vannak utalva, művelődésben pedig rokonok. De helyes, szoros és állandó kapcsolatba csak a tájszervezés tudatos felismert és irányított tárgyi összefüggései hozhatják őket, megfelelő és azonos társadalmi berendezkedés keretében. Együttműködésüket csak ezen az alapon lehet elképzelni, sorsközösségük tudatát csak ez tarthatja fenn bennük. Számukra létkérdés, mai természetellenes helyzetükből a peremkívüli államegységek gazdasági gyarmaturalma alóli szabadulása. Reánk, magyarokra, a Középduna-Medence központi népére, helyzetünk folytán még külön feladat is vár: ennek a közösségtudatnak állandó ébrentartása és a Középduna-Medence szerves egységének és tájszervezésének megvalósításában a vézér szerep.

ESSAD BEY: Mohamed. (Kosmos kiadás.) Elégge nem dicsérhető tett a Kosmos kiadó részéről Essad bey világhírű művének magyar kiadása. Érdekes, hogy mi, magyarok, annak ellenére, hogy a törökökkel évszázados nexusaink vannak, hogy hazánk évszázadokon török uralom alatt állt jórésben, nagyon keveset tudunk Mohamedről s a mohamedánokról. Pedig Vámbérynk volt s Germánusunk van, pedig Rákócziótól kezdve mindig a törököknél kerestek menedéket politikai emigránsaink s Buda szent helye a hívó törököknek s jelentősége ebből a szempontból éppen most kezd emelkedni. Sokan azt is gondolják, hogy a török szultán detronizálásával, a kalifátus megszűntetésével vége a mohamedánizmusnak is. Talán ezek vannak a legnagyobb tévedésben s nem is gondolják, hogy a mohamedánizmus, annyi évszázados hanyatlás után, most ugrott ismét talpra s Ibn Szau-d-ban igazi Mohamed utódot talált. Essad bey hihetetlen plaszticitással és tárgyismerettel vezet bennünket Mohamed rögös útjain s nagy tehetségét legjobban az bizonyítja, hogy noha történelmi biográfiát ad, vadidegen nép élet s korrajzát pepecseli pillanatra sem lankadó érdeklődéssel, a mi érdeklődésünket is állandóan ébren tartja s azzal, hogy a mohamedánizmus történetét néhány oldalon egész napjainkig vezet, sőt, jövőbéli perspektívába is bevilágít, direkt drámaivá fűti az egész 400 oldalas könyvet. Éppen az Essad bey legnagyobb érdeme,

hogy könyve izgalmas, szórakoztató, percere sem unalmas s amellet a legkomolyabb tudományos igényeket is kielégíti. A német kiadással szemben talán egyedül az illusztrációkat hiányolhatjuk, amelyek azonban megdrágították volna tetemesen a könyvet s így a kiadó végéreményben helyesen járt el. Gergely Janka fordította a könyvet, fölüenyessel és fordítói készséggel. A magyar fordítás nővéja napról-napra hanyatlak, vannak példátlan kiadói merényletek az olvasókkal és így sokszorosan meg kell becsülnünk, ha jó fordítással találkozunk. Reméljük, a könyv sikert arat a nagyközönség előtt. Igazán megérdemli.

g. margit.

Ezt a szót:

HYPÉROL

ösmeri mindenki

Richter Gedeon gyógyszer-
vegyészeti gyár, X. Kőbánya

SZINHÁZ:

Császárparádé és Nem olyan idöket élünk. Lengyel Ernö darabja, a Császárparádé, melyet a Nemzeti mutatott be, igazí jó könyvdramá s ha vesszük, hogy írójá egyike a legfelkészültebb politikai és történelmi cikkíróknak, úgy talán ezen nem is kell csodálkoznunk. Inkább azon, hogy a darab még annyira színpadképes is! Mert, ha véletlenül egy igazí, jó rendezö kezébe kerül a Császárparádé, aki megérti, hogy itt nem a színpad a fontos, hanem a mondanivaló, nem a ruhák és díszletek történelmi hűsége, hanem a kor lelke, mondom, ha ezt egy jó rendezö megérti s a darabot forgószínpadon, stilizált díszletekkel, egy-egy odavetett bútor darab, függöny s mifene segítségével, de gyorsan pergö jelentekben hozza ki, úgy érzésem szerint a siker sem maradt volna el. A Nemzeti szerencsétlen rendezése azonban a nézőt ok nélkül kifárasztja, elkedvetleníti, valósággal lehengerli, holott már a főpróbán sem a teljes darab került színpadra, hiszen pl. a színlappal ellentétben Kossuth a színpadon nem is szerepelt. Így örülnünk kell annak is, hogy a darab végképp nem sikerült el s legalább néhány embert elgondolkoztat III. Napoleon s Eugénia nem annyira császári, mint inkább mélyen meglátott s fölvázolt emberi cirkuszparádéja. Odry s Várady Aranka egészen kiváló produkciói mellett erősen kiugrik az együttesből Gombaszögi Irén, Pethö, Mihályfi és Szörényi Éva.

Bourdet, akinek darabját a Vígszínház mutatta be, eddig is híres, söt hírhedt volt mérészségéről, arról, hogy amit meglát, azt minden szövegkezelés nélkül színpadra viszi. Nos, ez a darabja mindenesetre csalódás. Mert meglátni ugyan meglátja a problémákat, szélesen exponált jelenetekben elénk is tárja a burzsoák életét, de aztán — nincs tovább. Nemesak hogy megoldást nem talál semmire, de úgy van az egész darabban, mint a gyerekek a játékkockával: elérkezik a pillanat, mikor már nem tudnak mit csinálni velük. Próbálnak ide, próbálnak oda, semmi nem jön ki s a végén egyetlen megoldás — össze kell dönteni az egész nagy kinnal fölépített épületfélét.

Bourdet darabja is ilyen s ha ö úgy érti, hogy a burzsoá társadalomnak nincs más kiútja, mint az össze, illetve ledöntés, akkor — mondja is meg, de ne hagyja olyan felemás módon befejezetlenül, mint ahogy tette. Így

nemesak a darab meglévö értékei kerülnek veszélybe, de erősen veszélyeztetve van a siker is. Pesten minden bizonnyal, a Vígszínház előadásán is erősen érezhető volt egy bizonyos indiszponáltság, talán épp a darab említett hibái miatt. Góthré csak domborított s Rajnai is teljesen mellőzötte szerepét. Bohém sem volt, pipogya sem volt, semmi mélységet nem kapott keze alatt a szerep, igazán nem értették a nagy rajongást, amivel gyerekei illették. Az együttes legjobb tagja Makai Margit, de Muráti Lili egyenértékű vele, Somló kis szerepében is jelentös és Ráday egészen elsörangú a kretén fiú figurájában. A két új színész közül Ajtay érdemel említést. Bondy jelentéktelen és üres. Márkus Margit biztató és kellemes színfolt, míg Laczkó Aranka elképzelteti velünk, milyen lehetett azölt. Góth markás burzsoája nem egészen az, aminek az író elképzeltte. Egyben azonban nem értjük a színházat. Mi Peéry Piroskát igen nagyra taksáljuk. Szégyen — ilyen szerepet ráosztani.

Dénes Béla.

Heltai, Molnár. Mindkettö a régi Pest írójá, a kapitalizmusnak itt is megkezdödött virágkorszakában felszínre, érvényesülésre jutott „pestieké”, akiket tanárosan fontoskodva úgy jellemezhetünk, hogy a politikai, gazdasági, szellemi életünkben — persze, magánéletünkben is — könnyebben s biztosabban tudtak nagyvárosiak lenni, mint a magyar mult reghényes, de kevésszámú típusai. A pestiek írói bohémiségben éltek; jellemző maradt ez rájuk — Molnárra és Heltairais — mindmáig. Régi Heltai-versekből idézek: „És hazatérünk virradatkor — Hösei egy szomorú dalnak.” Friss szentimentalizmusnak, megtartó és költői erőnek, — sokmindennek megszóllatöjéja volt a hang, amely tisztultan jelentkezett Heltai írájában, epikájában. Eredetisége nem kötelezte ö nagyobb igényü alkotásmödra. Természetes, hogy a legtöbb engedményt a színmüör Heltai tette. „A jó üzlet” címü új darabjában mégis szokatlan az engedmény, — szókatlanul kevés van benne Heltaiából. Színpadi emlékekre utal s nem Heltai-alak a fiatal orvos, akit állférjül s alapául szerzödöttetek s aki a jellem és férfias érdekesség megtestestöje ezuttal. Nem Heltai-alak — nem is ért-hető, meggyözö a küzdökésben — Ágnes, a mágnásasszony sem, aki áldozatkészen, hittel várja az anyaságot s azt, hogy felesége lehessen a még nös grófnak. A küzdelemben mégis

ügy érzi, hogy az álférj számára ő már nem közömbös többé, sem az álférj nem közömbös neki. Akár a jellemrajzból, akár lélektani általánosításból itt drámának, vagy igazabb vígjátéknak alapját teremthette volna meg Hel t a i. D a r v a s Lili bizonyára szépen, maradék-talanul meg tudta volna érteni e komplikációt, amit Hel t a i elhanyagolt (az ilyesmit szerencsésebb dolgaiban is elhanyagolta) s helyette az álférjnek, mint férfias, komoly ifjúnak dicséretére tért át a darabban... Baloldali s jobboldali irodalmunk is meghaladottnak tartja a polgári szellemet, amely ezúttal annyira sem juthatott, hogy a vígjáték épségéért némileg megküzdjön. De a Vígszínház előadása sem ambicionálhatott valami sokat ebben a szellem-ben. D a r v a s Lilin kívül inkább csak M a k a y Margit alakításának volt színe, elevensége. S o m l a y, R a j n a y, S o m l ó alakításának értéke az egyénes színészi technika volt; nívónak, egyben őrsek hatott, amit produkáltak. Ugyanígy jellege volt a rendezésnek.

Az Andrassy-úti Színház M o l n á r-bemutatót adott. A „Menyegző” kabarétréfa, de „A cukrász né” arra emlékeztet, hogy M o l n á r Ferenc — egyetlen vígjátékírónk az elmúlt évtizedekben — nem véletlenül lett világsikerű hőse. Nála is általában mesterkélték az alakok s a mese is az, de egy-egy hangulat vagy jelenet igazságot, titkot, pillanatoknál tovább élő hatást éreztet: színpadon is helytálló megnyilatkozást ad. Nem sok ez s M o l n á r vígjátékírói módja — a témafelcícomázás — hiúsá-goktól-álságoktól nem igen mentesülhetett, de újabb irodalmunkban mégis ez jelenti a vígjátékírói kvalitást. „A cukrász né” a színpadias-an, de kicsit bensőségesen csillogó M o l n á r-vígjátékoknak nem a legjavából való. A cukrászdájuk gondjaiban, gyerekei közt, férje mellett Vadász úrra gondoló, ábrándozó-hazudozó Kissné életbonyodalmaiban már nagyon is kitetszik, hogy kényszerűségből értékeli túl M o l n á r a polgári, pesti szentimentalizmust, mint életelemet s mint darabot-átfogó erőt. Bár az asszony rajongó, gyengéd féltésének, elszántságának és hazudozásának szavai nincsenek m o l n á r i szépség híjján, de egyébként nyilvánvaló a tákoltság a darabban, amelynek előadását T ö k é s Anna és T ö r z s Jenő művészetével szépítette a kis színház.

(A régi Pest írói, bohémlelkű, jó megértői a kicsinyeknek, esleetteknek s az esendő úri, vagy szegénysorsú szépeknek... Vajjon lesz-e írója a pestiek új generációjának, megmutatja-e valaki, hogy a pesti lányok mai életmód-jából mi igaz s mi tudatos? A jelek szerint új irodalmunkat csak mellékesen érdeklé ez.)

László István.

Nagy Etel táncmatinéja. A mai táncművészetnek két extrém iránya: a mozgáskultúra, a mozgások ritmusának önmagukért való kifejezése és a pantomimikus, drámai ábrázolás. E két irány kifejezései jórészt már csak mint elemek mutatkoznak N a g y E t e l szintéziseinek tűnő produkciójában.

A tánc végső analizisben ritmusérzésünk kifejezése. Ezt a kifejezést találtuk meg az egy-mástól formailag oly teljesen eltűnő k o m p o z i c i ó k b a n, mint amilyen a „Valcer” s a Jusztusz György dobjátékára alkotott volt. Másrészt azonban egy zsidó alakjának elénkál-tításában az ábrázoló drámai elem dominált olyannyira, hogy e számban a színészín túl, a táncelem majdnemcsak, egy álló test egyen-súlyban tartására szorított. De Nagy E t e l-nek volt oly szuggesztivitása, hogy mind e különböző irányú és összetevőjű produkciói ellenére az, amit bemutatott, nemcsak egyes számaiban, de egészen is, egységes-nek hatott.

A fiatal művész nő kivételes tehetsége leg-jobban kilágallott oly számoknál, mint amilyen a már más előadóktól, széles körben — színpadtól variétéig — annyiszor látott s majd mindig giccsesnek mutatkozó „Spanyol tánc”-a, vagy a balett hagyományos formáihöz visszaterő kis kompozíciója (R a m e a u zenéjére) volt. Ezeket az oly könnyen sablonossá alakulható táncokat átfűtötte egy igazi művészye-niség energiája, mely csak annál is inkább re-velálódhatott, mert a technikának Nagy E t e l már tökéletesen birtokosa.

Szép vasárnap délelőtt volt ez, igazi tánc-cal, igaz művészetrel — a tavaszban.

Murányi-Kovács Endre.

Néhány korszerű színdarab.

Nem magyar színházról, nem is magyar színdarabról leszen itt szó, mégcsak a Goeb-bels kultúrprogrammja szerint igazodókról sem, az osztrák színházról is alig volna mit beszélni — az óvatosan, dadogóan merész bécsi irodalmi kabarék, a „Regenbogen”, a „49”, a „Stachelbeere”, az „ABC”, a „Literatur am Naschmarkt”, a helyi viszonyok közt, a pillan-tnyi politikai helyzetben elég becsületesek ugyan. Elmennek a lehetőség határáig — de hol van, milyen szűkre szabva a határ! Ezen-kívül: politikai, esetleg olykor, társadalmi napi aktualitásuk van, de művésze-tileg és mondanivalójukban nem korsze-rűek! Voskovec és Werich prágai „Felszabadított Színház”-a már in-kább vegyíti az aktualitást a korszerűvel. Elő-adási modoruk, mélyebb szántású iróniájuk, a persziflázs kettős arca, a grimaszos tagadás és a komoly meggyőződéses álláspont keverése, értékes és érdekes, az időszerűnél magasabb

színtén mozgó produkcióvá avatja a két színmű-író teljesítményét. Mégis, ez a teljesítmény sokban inkább színeszi és helyi vonatkozású. És aztán szatirál! Persziflázs! Könnyű szatirát írni erről az évtizedről, de drámát írni róla, tragédiát ez a tragikus kor színdarabírójának a feladata.

Ferdinánd Bruckner „Die Rassen“ című darabja a keresztény diák, Heinrich Karlanner, a zsidó leány Helene Marx, a nemzeti szocializmusért rajongó Tessow és a tanulmányainak élő zsidó Siegelmann drámája. De mögöttük osztályok, népek, egy kor tragédiája van jelenetekbe fogva és felvonásokba építve. A kor sötét és kérlelhetetlen. Az egyén elbukik benne, ha nincs ereje önmagához. Igaza van az SA-vezető Roslohnak, az ügyészek, a törvényszéki tanácsosnak és a többinek, akik a sörházban a horogkesztes ideológusokért lelkesednek: vannak fajok és a fajok harcban állanak egymással. De nem a vér különbözősége, a fejalak és a kebel formája jellemzi a fajokat — hanem a gondolkodás mikéntje, az étellel szembenállás különbözősége választja el és jellemzi az embereket. Valóban másfajta a nyers erőszak, a birkozó durva erő, a háborúskodás fanatikus és a tanulás, a tudomány, a munka, az értelem embere. Az első csoportba tartozhat a fajvédő Rosloh és zsidó gyáros Marx egyformán. A másik fronton Siegelmann és Helén. Karlanner a két front között sodródva elbukik. Bukását, álláspontjának nem helyessége, vagy helytelensége, hanem bizonytalansága és gyengesége okozza. A darabban különben nincsenek jó és rossz emberek, csak e pillanatban győzők és legyőzöttek. Pártfogás nélkül, pusztán ténymegállapítással állást foglal. Nem közöl, hanem leleplez. Élményt ad. A kor drámája.

A kor drámája Háv Gyula „Gott, Kaiser und Bauer“ című darabja is, amely ugyan a 15-ik évszázad elején játszik. Szigorúan felépített a „Rassen“-nál tetelesebb és csináltabb dráma kevesebb étellel és több ma-

gyarázattal. De merészsége és tiszta tendenciája kétségtelen. Zsigmond császár, a hő politikus és intrikus — és politikából és intrikából: emberi, tisztességes akar lenni. Azonban politika és intrika elnyeli a tiszta emberi szándékot és aki fell áll és uralkodik az nem lehet a maga ura. József, rokonszenv a nép felé — mindez szép elképzelés, társadalmi és gazdasági törvények parancsolnak és nem egyéni megfontolások. Zsigmond Husz mellé akarna állani és végül is máglyára küldi. Így bukik el Zsigmond, az egyén, hogy megmaradjon császárnak, aki nem a paraszt, hanem Isten, illetve annak földi helytartója, a pápa, mellé áll.

Friedrich Wolf, a „Cyankali“ és a „Matrosen von Cattaro“ írója, legújabb „Professzor Mamlock“ című új drámájában a Bruckner darabjához hasonló témakört dolgoz fel. De itt a „demokrata“, „asszimiláló“ zsidó a tragikus hős, aki a nagy fordulat után belátja, hogy a két front között maradt. Hite a tudományban, a megértésben, a demokratikus meggyőzésben elvész. Becsületesség, emberség, jellemiszilárdság nem kerest, nem talált, a piacon nem jelzett értékek. Kiegyezni, ez volt valaha a taktika — megértetni, ez volt a jelszó; de hogy akarsz kiegyezni a rabló fenevaddal és hogy próbáld magad megértetni a süketen traráló gépfegyverrel? Mamlock tanár a harcot tagadta — késő a pillanat, mikor kiutat nem találva öngyilkos lesz és fiatalságának a harc útját mutatja, mint egyetlen járhatót. — Wolf drámája erős, legnagyobb hibája, hogy inkább aktuális, beállított, nem élménnyel és jellemekkel, de jelszavakkal vitáz.

(^{1 2 3} Könyvalakban kiadta: Verlag Oprecht & Helbling, Zürich.)

Nádass József.

Minden cikkért írója felel.

A könyvnapori torlódás miatt jelen számunk elkésve kerül olvasóink kezébe. Ezúton kérünk elnézést.

**Weekendházat, csónakházat, ajtót, ablakot
legjobb kivitelben, legolcsóbban készítünk**

„Hungária“

ÉPÜLETASZTALOS ÜZEM

ÜZLET ÉS IRODA

V., CSANÁDI UCCA 4/A

Budapest

TELEFON 90-3-48

MŰHELY

V., CSÁKY UCCA 50

Utazás és Weekend mellékletünk

Nyarálási gondok 1935-ben

Ezidén bizony nehéz az utazni vágyó közönség hajlamait kielégíteni. A valutakorlátozások majdnem lehetetlenné teszik a külföldre való utazást s így nagyon sokan teljesen tanács-talanul állanak a nyárral szemben. Pedig a magyar vidék, ha talán még nem is európai nivón, de hatalmas lépésekkel haladt s halad afelé, hogy minden igényt kielégítsen. A sok rossz között ez egyetlen jó oldala a tengernyi megszorításoknak. A vidéki városoknak már kivétel nélkül remek szállodáik, strandfürdőik, szórakozóhelyeik vannak s itt az ideje, hogy végre igazán nagyméretűben fellendüljön a belső idegenforgalom. Számos terv fog ezidén realizálódni, sok-sok ezer magyar fogja hazáját megismerni és — meg is szeretni.

Természetesen vannak helyeink, amelyek már „föl vannak fedezve”, amelyekre tehát kár a szót vesztegetni. Ezek a helyek értenek is ahhoz, hogy kellő propagandával ismertessék előnyeiket és vonzzák magukhoz a pihenni s szórakozni vágyó embereket. De vannak városok, alkalmak, láttnivalók, amelyekről jóformán még senki sem tud semmit. Azt hisszük, az **Utazás és Weekend mellékletünk** olvasóinak teszünk szívességet, mikor olyan készülődésről számolunk be, melyekről bizvást elmondhatjuk, hogy az újdonság ingerével fognak hatni még a magyar vidék láttnivalóiban járatos olvasóknál is. Egyebekben is: levélben mindig szíves készítségel szolgálunk tanáccsal, utasítással, útbaigazítással s sorozatosan ismertetni fogjuk azokat a bel- és külföldi fürdőhelyeket, amelyek még felfedezésre várnak. Kérjük azonban olvasóinkat, válaszbélyeget mellékeljenek.

Nézzük tehát a júniusi láttnivalók listáját:

Június:

Balassagyarmat: Palóc-hét. Új strandfürdő megnyitása, úszóversenyek, vízipóló-mérkőzések, atlétikai versenyek, naponként futballmérkőzések, vadászati kiállítás, képképzőművészeti kiállítás, Palóc-bokréták bemutatásai és néprajzi kiállítás, palóc népviseletök ünnepélyes felvonulása. Madách szobrának leleplezése és Az ember tragédiájának előadása.

1—30: **Budaörs:** Passiójátékok.

2—10: **Szombathely:** Szombathelyi-hét. (Weekend- és turista-, magyar népművészeti, sport-, egészségügyi, fényképképzőművészeti, kongresszusok, Kacsóh Pongrácz „János vitéz” című daljátékának szabadtéri előadása. Vasi Bokréta előadásai, szabadtéri hangversenyek, osztrák-magyar kerékpárverseny, Szent Márton-emlékmű leleplezése, egyházi zene a jáki templomban, frontharcosok dalosversenye.)

8—10: **Debrecen:** Magyar-német tornászverseny a nagerdei stadionban.

8—10: **Pécs:** Ünnepi Hét. (Egyházművészeti, képző- és népművészeti, turisztikai fényképképzőművészeti, Beethoven „István király” című daljátékának szabadtéri előadása, filharmonikus és egyházzenei hangversenyek. Palesztrina-kórus hangversenye. Korál énektársulat hangversenye, kongresszusok, versenyek, Baranyai Bokréta előadásai, „Idrisz baba rózsáincape”, pécs-baranyai étel- és italkülönlegességek ismertetése.)

9: **Nagykanizsa:** Szabadtéri táncelőadások népviseletekben.

9—15: **Nyíregyháza:** Az új sóstói strandfürdő megnyitása.

Hódmezővásárhely: Nemzeti Munkahét. Kodály-est a Nyári Színházban. Kiállítások (ipari, népművészeti, etnográfiai). Marhavásár. Lóverseny (kisgazdák díjversenye). Gyűlések.

10: **Nagykanizsa:** Tornaünnepély. A nagykanizsai iskolák hangversenye (az énekesek népviseletben).

9—10—16—28: **Gödöllő:** Lovastornaünnepély.

23: **Győr:** A vármúzeum megnyitása. Vízisportok a városi uszodában. Fényképképzőművészeti kiállítás.

Debrecen: Ünnepély a hortobágyi hídnál.

9—10: **Szeged:** Rózsák ünnepe.

20: **Isaszeg:** Urnapi körmenet népviseletekkel.

Budaörs: Népviseletek felvonulása az úrnapi körmeneten.

Mezőkövesd: Népviseletek felvonulása az úrnapi körmeneten.

Ezt választom!!

mert kiprobáltam a 24 fill. próbadozozát!

Tényleg: szappan, ecset és víz nélkül

HEZOLITE-RAPID

arcápoló gyorsborotvakrémrel **1 perces a borotválkozás** és utána többé nem száraz, felkapart az arcom!

A próbadozoz árát levonjuk eredeti csomagolás vásárlásakor:

Nagy tubus -88 P || Nagy tégely 150 P
Óriás „ 2- P || Óriás „ 3- „

Kérje minden szaküzletben vagy az előállító

Dr. HOLCZER vegyész illatszertárában, VI, Teréz-körút 8

Ifj. Dóka Mátyás regatta hajóépítő

Az összes magyar evezős egyletek és számos külföldi egyesületek szállítója

BUDAPEST, III., LAJOS UCCA 121. TEL. 62-6-17

BUDÁN

GENTRY URI SZABÓSÁG
BÁRÁNYOS MIHÁLY, FŐ UCCA 57

Szövetkezet (Hadirokkant alapítás) fuvaroz, kövez, fest, mázol **ciánoz** 8.- P-től **falradirozás** 4.- P-től. Hadviselt, megbízható házfelügyelőt, segédházfelügyelőt **ingyen** ajánlunk!

Minden munkát csak hadviselték végeznek! VI, Teréz-körút 47. Tel. 118-77, 236-13, 256-89

Első Dunagőzhajózási Társaság

Wien, I., Hintere Zollamtsstrasse 1.

Magyarországi forgalmi igazgatóság:
Budapest, V., Rudolf-rakpart 3. sz.

Személyforgalom: PASSAU—LINZ—
WIEN—BUDAPEST—MOHÁCS—BEL-
GRÁD—RUSSE—GIURGIU között.

Renderkívül mérsékeltáru egyéni átalány- és társasutazások Felsőausztriába, Passauba, Várna feketengeri fürdőbe és Konstantinápolyba.

Mérsékeltáru menettérti jegyek Budapestről Wienbe, Pozsonyba és Győrbe, valamint fordított irányban, nemkülönbön a Budapest—Mohács vonalon.

Menetdíjkedvezmények társas utazásoknál minden viszonylatban. Expresszhajón való utazásnál csakis azon ország vízuma szükséges, ahol az utas a hajóról kiszáll.

Menetjegyek váltása, hálófülkék, illetve hálólhelyek előjegyzése, nemkülönbön az utazásal kapcsolatos mindenemű tudnivalóról felvilágosítást nyújt az Első Dunagőzhajózási Társaság utazási irodája V. Rudolf-rakpart 3., tel.: 27-2-45, az Első Dunagőzhajózási Petőfi-téri személyhajóállomása. Tel.: 87-0-07., az összes társasági hajóállomások, a MÁV. hivatalos menetjegyiroda, V. Vigadó-tér 2., valamint a Menetjegyiroda összes fiókja.

UJ BIZÁNC KÁVEHAZ

BUDAPEST, VI, TERÉZ KÖRUT 34

Délutánonként **Blanche & Black**

Zongora duett. Budapestben először

Esténként **Vidák Sándor** zene-
karával

Doby Juci operanékeső
énekel

Polgári árak **Kék barlangban**
Új vezetés reggelig — móka, ének, hangulat

NÉMET SZAKKÖNYVEK:

Elektrotechnik, Maschinenbau, Kraftfahrzeugtechnik, Werkstatt u. Praxis des Auto Elektrikers, Kunst im Fleischerhandwerk, der Weltkrieg 1933 I/AS JAHR DER DEUTSCHEN

Kedvező részletfizetésre Kovács Miklós C. A Welker magyarországi vezérképviselete, Budapest, VII., Rózsa ucca 64.

Nyaráljon kellemesen Pásztor-vikendházban

Pásztor József
ácsmester
és építési vállalkozó

Budapest, II., Margit körut 60
Telefon 52-8-80

Cafe „CIRO“

VI., Liszt Ferenc tér 9.
(a zeneakadémiánál) Telefon 22-8-61

B u d a p e s t legnépszerűbb, legelőkelőbb, legolcsóbb szórakozó hely!

Esténként 9 órától hajnalig a közönség táncol

Elegáns, tartós cipők

BOROS KAROLYNAL,
Budapest IV., Régi posta ucca 7. szám.
Sportkülönlegességek.

Értékben emelkedő, biztos tőkebefektetés a balatonföldvári villatelek

Kitűnő fekvése, remek kilátása, Középeurópa legszebb, legmodernebb strandja, kikötője, ősparkja, sétányai a kellemes és zavarlatlan nyaralást biztosítják.

Saját villájában jól és olcsón nyaral.

Előnyös telekárak, kedvező fizetési feltételek! Kérjen díjtalan ismertetőt!

Balatonföldvár Fürdő Rt

Budapest, V., Aulich ucca 2. szám.
Telefon: 27-6-60, 80-6-59.

OROSZ JENŐ

R
O
S
Z

hölgyfodrász

kozmetika

dauerwelle

ANDRÁSSY-UT 10.

Telefon: 10-1-07.

Bánki okl. órás,
BUDAPEST
IV., Váci-utca 49.

Mindennemű órák szakszerű javítása,
sok évi külföldi gyakorlattal.
Modern órák állandóan raktáron.

Rózsahegyí Jenő

első áll. engedélyezett testedző iskolája.

BUDAPEST, MUZEUM-KÖRÜT 10. SZ.

Nívós, disztinvált.

Veres

Fotó — Optika

BUDAPEST, V., VÖRÖSMARTY-TÉR 6.

Telefon: 81-4-77.

Egyéni frizurát kreál

ECKER T

Tartós hullám, hajfestés
legtökéletesebben.

BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRÜT 10.

Ha fájós lábát

gyógyítani akarja és elegáns cipő-
ben akar járni, akkor cipőit

NAGY SANDOR

modern ortopéd cipésznél készíttesse.

Múzeum-kr 11. (Gr. Károlyi-u. old.) Telefonhívó 86-1-66

Pollacsek Tibor

ÉPÍTÉSZ-TERVEZŐ

BUDAPEST, V., SZÉCHENYI-UTCA 5.

Ne kísérletezzon arcbőre rovására!

Kellemes, sima borotválkozást csakis a

Gladiátor luxuspengék

nyújtanak.

Kérje mindenüttl!

Elektro **KOZMETIKA**
délután hat órától **URAKNAK IS!**

Quarz, hajkezelés, ráncsimítás, bőrtisztá-
talanságok szakszerű ápolása.

New-York palota. Erzsébet-körút 9. II.

Telefon: 39-0-10. Lift díjtalan.

*Szakszerű trimmelés. fűrésztés, nyi-
rás, fertőtlenítés, idomítás, pensio*

Budai Kutyafürdő

II. Margit körut 56. Telefon 527-61

Fajtiszta, pedigres kutyák elsőrendű
tenyészetekből állandóan kaphatók!

Celluloid ajtóvédő
megvéd kopástól, piszoktól!

Minden színben és formában készül.

Celluloid W. C.-ülés,
fürdőszoba-butor, kilincs stb.

Higiénia Celluloid ipar

Budapest, V., Hold ucca 5. — Telefon: 15-9-16.

Minden celluloid gyártmányra kérjen ajánlatot!

Hátralékos könyveléseket feldolgoznak, mér-
leget, társas elszámolást elkészítenek, felülvizs-
gálnak, könyvvizsgálat esetén, mint ellen-
szakértők érdekeit a legjobban védik meg

Hofbauer Testvérek adó-és
könyvszakértők

Budapest, IV., Múzeum körút 7. — Tel. 89-7-57

Irógépet

irodájába, üzletébe, otthonába legoosóbban

ÉDES és DECSY-nél vehet!

Alkatrészek, kellekek, javítás, karbantartás a
legutányosabb áron!

Budapest, VII., Akáca u. 13. Telefon 44-2-24

(Saját műhely és asztalosüzem.)

Lakberendezések. Kombinált szobák.

Facillárok. Hangulatlámpák.

Régi bútorok modernizálása.

MAGYAR KIR. FOLYAM-és TENGERHAJÓZÁSI R. T.

M. F. T. R.

Budapest, V., Mária Valéria ucca 11. sz.

Utazzék hajóinkon

a Dunán Budapest—Wien, Budapest—Móhács, Budapest—Esztergom között,

a Tiszán Tiszasüly—Szolnok, Szolnok—Csongrád és Csongrád—Szeged között.

Túrista-, kiránduló- és üdülőhajókat Budapest—Esztergom között.

Társashajóutazások Budapestről az Al-Dunára Rustsukig és a Felső-Dunára Passauig.

Filléres hajók Budapestről Pozsonyba és Wienbe.

Kérjen prospektust.

HORVÁKBAN ÉS BALÁKBAN

érkeznek távoli országokból a Meinel-céphez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű Meinel-pörköltkávékeverékeket. Meinel-Sao Paulo pörköltkávékaverék finom tejeskávékaverék.

1/4 kg P 3.50

a kávézacskó a fenti képet viseli. Vannak természetesen finomabb és vagy olcsóbb keverékeink is.

Meinel Gyula r. t.

Gyönyörű fekvésű, termő gyümölcsfákkal befásított

közműves telkek

a Farkasréti villamos végállomás közvetlen közelében, rendkívül olcsó árban, kedvező fizetési feltételekkel eladóak.

Parcellázási iroda:

V., Kádár ucca 4.

Telefon: 28-5-84.

Abbaziában

meleg tengeri gyógyfürdők

a RESIDENZ

penzióban mind a négy emeleten kaphatók. Idősebb uraknak és hölgyeknek, szívbetegeknek, asztmásoknak és elmeszedésből eredő betegségeknek nagyon fontos, hogy a Residenz nem fekszik magaslaton. Óriási előnye még, hogy az összes előírt diéták pontosan betarthatók. A Residenzben minden kényelem és az összes modern komfort megtalálható: lift, központi vízfűtés, tengerre néző, napos, loggiás és erkélyes szobák, kényelmes ágyakkal. A Residenz egészen a tengerparton fekszik és nem a tengerparttal szemben. Első kategória. Feltűnően olcsó penzióárak. Bővebb információt nyújt Erényi Béla gyógyszerész, személyesen reggel fél 9-től este fél 7-ig. (Diana-patika, Károly király út 5.) Minden levélre válaszolunk és prospektust küldünk.

Telefon: 31-6-19.

Királyi Hangszer Udvári Szállítók
Budapest, Rákóczi út 60

Külföldi világmárkás **zongorák** és **pianinók** a legnagyobb választékban!
 Összes létező zenekari és jazz-hangszerek. Legújabb típusú táskás beszélőgépek, bérlet, csere, hangszer-szakszállítás. — Legmodernebb rádió készülékek. Tekintse meg az ország legnagyobb és legszebb **zongora és rádióterméinket**

KÖNYVNAPI KÖNYVEINK

MARAI SANDOR

Egy polgár vallomásai II.

Füzve P 2.—, kötve P 3.—

ZSOLT BÉLA

Kínos ügy

Füzve P 1.50, kötve P 2.40

A magyar művelődés története

szerkesztette Lukács György. Albumalak, 680 oldal, 52 műmelléklet, 4 térkép. 72 kiváló munkatárs közreműködésével
 Kötve 8 pengő

BIRÓ ZOLTAN

Magyarok Amerikában

Kötve 3 pengő

KOMLÓS ALADAR

Az új magyar lira

Füzve 1.80 P

PANTHEON

Az idei könyvnap szenzációi a

KOSMOS

FÜGGETLEN SZEMLE

APOLLO

kiadványai:

SANDOR KALMAN: Artatlanok.

Regény.

Könyvnapra ára kötve P 3.60.

PAP KÁROLY: Zsidó sebek és bűnök.

Vitairat.

Könyvnapra ára: P 1.60.

HORT DEZSŐ: Új szocializmust!

Tanulmány.

Könyvnapra ára: P 1.60.

KORUNK. 12 fiatal költő. Antológia.

Könyvnapra ára: P 1.60.

M. HEGYI ILONA—DÉNES BÉLA:

Szövőszék. Dráma.

Könyvnapra ára: P 1.20.

HALMOS BÉLA: Középeurópai tájszervezés.

Könyvnapra ára: P —.60.

FARAGÓ LÁSZLÓ: A harmadik humanizmus és a Harmadik Birodalom.

Könyvnapra ára: P 1.60.

FOTO SERVICE

Fotószaküzlet és fotólaboratórium

VI, Király u. 28. Telefon 296-56

Vidéki rendeléseket aznap postára adunk. Filmek, lemezek gyári áron

Modern és stílbutorok, hallberendezések, kombinált szobák, rekamierek, karosszékkel, mindennemű kárpitosmunkák elsőrendű kivitelben

Lágymányosi Lakberendezési Vállalat

Horthy Miklós-út 34. Telefon 598-61

Nagy aranyéremmel kitüntetve. — Ezüstkoszorús mester

Weekendjét töltsse a

Margitszigeten